

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra matematiky

**NÁRODNÍ ÚČTY ČR A VÝROBA, OBCHOD A SPOTŘEBA
DROG JAKO JEJICH SOUČÁST**

**NATIONAL ACCOUNTS OF THE CZECH REPUBLIC AND
DRUG PRODUCTION, TRADE AND CONSUMPTION AS
THEIR COMPONENTS**

Bakalářská práce

Autor:

Bc. Kateřina Marková

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hejtman, CSc.

ČESKÉ BUDĚJOVICE, 2011

Národní účty ČR a výroba, obchod a spotřeba drog jako jejich součást

Tématem mé bakalářské práce jsou národní účty ČR a výroba, obchod a spotřeba drog jako jejich součást. Drogová problematika je v posledních letech aktuálním tématem a to i v oblasti národního hospodářství České republiky.

Národní účty ČR jsou sestavovány na základě mezinárodního standardu Evropského systému národních a regionálních účtů ESA 1995. Toto nařízení říká, že zachycení ekonomiky musí být úplné, tzn. musí být zachycována ekonomika nejen legální, ale také nelegální.

Výroba, obchod a spotřeba drog jsou součástí nelegální nezjištěné ekonomiky. Odhady nelegálních činností v oblasti výroby, obchodu a spotřeby drog nebyly zahrnuty do národních účtů. To se však změní v roce 2011, kdy na základě požadavků ESA95 dojde k revizi národních účtů České republiky.

Bakalářská práce má za cíl vytvořit přehledný materiál, který by drogový problém přiblížil z makroekonomického hlediska tak, jak jej pro Českou republiku zachycuje systém národních účtů. V práci se zaměřuji na jednotlivé drogy a jejich postavení na drogovém trhu, seznamuji čtenáře s nelegální ekonomikou, tak jak ji zpracovávají národní účty a pojednávám i o metodice odhadu drogového trhu pro systém národního účetnictví.

Bakalářská práce stanovený cíl splnila. Může být využita v praxi při vyučování předmětu makroekonomie a dále také může sloužit pro potřeby studentů nejen ekonomických oborů, ale i oborů sociální práce.

National Accounts of the Czech Republic and Drug Production, Trade and Consumption as their Components

The thesis deals with the topic of the national accounts of the Czech Republic and drug production, trade and consumption as their components. Drug issues have recently been a current topic even in the scope of the national economy of the Czech Republic.

National accounts of the Czech Republic are compiled according to the international standard of the European system of national and regional accounts ESA 1995. It states that economy must be described fully, i. e. not only legal, but also illegal economy is to be described.

Drug production, trade and consumption are components of the illegal, non-observed economy. The estimates of illegal activities concerning drug production, trade and consumption were not included in the national accounts. This is to be changed in 2011, when, according to the requirements of ESA95, the national accounts of the Czech Republic are going to be revised.

The major goal of the thesis is to create a coherent material, which would illustrate drug issues from the macroeconomic perspective in the way they will be described in the system of national accounts of the Czech Republic. In the thesis I focus on individual drugs and their position on the drug market, familiarise readers with illegal economy in the way it is dealt with in the national accounts and I also cover methods for estimating the drug market for the system of national accounting.

The bachelor thesis achieved its intended goal. It can be used in practice for teaching the course of macroeconomics and it can also serve the needs of students of both economics and social work subjects.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Národní účty ČR a výroba, obchod a spotřeba drog jako jejich součást vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, dne 29. 4. 2011

.....

podpis studenta

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, panu PhDr. Pavlu Hejtmanovi, CSc., za odborné vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 EKONOMIKA A STÍNOVÁ EKONOMIKA.....	9
2 STRUČNÝ PŘEHLED NEJUŽÍVANĚJŠÍCH DROG V ČESKÉ REPUBLICCE	11
2.1 HALUCINOGENY	11
2.2 KONOPNÉ DROGY	12
2.3 OPIÁTY	12
2.4 STIMULANCIA	13
2.5 TANEČNÍ DROGY	14
3 NÁRODNÍ ÚČTY ČR A JEJICH ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA	15
4 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A ÚPLNOST ZACHYCENÍ EKONOMIKY	17
4.1 NELEGÁLNÍ NEZJIŠTĚNÁ EKONOMIKA	18
4.1.1 Prodej pašovaného zboží.....	18
4.1.2 Výroba, obchod a spotřeba drog.....	18
4.1.3 Prostituce	19
4.1.4 Nelegální kopírování softwaru	20
4.1.5 Korupce	21
4.1.6 Ostatní nelegální činnosti.....	21
5 NELEGÁLNÍ EKONOMIKA NA BÁZI NÁRODNÍCH ÚČTŮ.....	22
5.1 PAŠOVÁNÍ A NELEGÁLNÍ VÝROBA NĚKTERÝCH PRODUKTŮ.....	23
5.1.1 Nelegální dovoz a výroba alkoholu	25
5.1.2 Nelegální dovoz a výroba tabákových výrobků	27
5.2 METODY ODHADU DROGOVÉHO TRHU PRO ÚČELY SYSTÉMU NÁRODNÍCH ÚČTŮ.....	29
5.2.1 Odhad spotřeby drog ze strany nabídky.....	29
5.2.2 Odhad spotřeby drog ze strany poptávky	31
5.2.3 Epidemiologické ukazatele drogového trhu	35
5.2.4 Finanční ukazatele drogového trhu.....	38
6 LEGISLATIVA VERSUS OBCHOD, VÝROBA A SPOTŘEBA DROG	40
7 DROGOVÝ TRH V SYSTÉMU NÁRODNÍCH ÚČTŮ ČESKÉ REPUBLIKY	42
7.1 PRODUKCE (OUTPUT; P.1)	42
7.1.1 Tržní produkce (P.11).....	43
7.1.2 Produkce pro vlastní konečné užití (P.12).....	44
7.2 DOVOZ ZBOŽÍ A SLUŽEB (IMPORTS OF GOODS AND SERVICES; P.7).....	44
7.3 OBCHODNÍ MARŽE NEBOLI OBCHODNÍ ROZPĚTÍ	45
7.4 MEZISPOTŘEBA (INTERMEDIATE CONSUMPTION; P.2)	45
7.5 VÝDAJE NA KONEČNOU SPOTŘEBU (FINAL CONSUMPTION;P.3)	46
7.6 VÝVOZ ZBOŽÍ A SLUŽEB (EXPORTS OF GOODS AND SERVICES; P.6)	47
7.7 PŘIDANÁ HODNOTA (VALUE ADDED; B.1G).....	48
7.8 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A DROGOVÝ TRH	48
8 ZÁVĚR	49
9 SEZNAM ZKRATEK	51
10 SEZNAM TABULEK.....	52
11 SEZNAM OBRÁZKŮ	53
12 KLÍČOVÁ SLOVA	54
13 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	55

ÚVOD

Bakalářská práce Národní účty ČR a výroba, obchod a spotřeba drog jako jejich součást se zabývá specifickou částí národního účetnictví – nelegální ekonomikou. Již několik let jsou na národní účty ČR kladeny nároky týkající se úplnosti zachycení ekonomiky jako celku. Tyto nároky vznikly v důsledku posuzování ekonomiky v celosvětovém měřítku. Data, která české národní účetnictví vykazuje, musejí být proto srovnatelná s ekonomickými daty ostatních států. V rámci České republiky docházelo k tříbení názorů na metodiku zahrnutí nelegální ekonomiky do systému národních účtů. V současné době je ze všech nelegálních činností do systému národních účtů zahrnuta pouze prostituce. V roce 2010 byla zpracována finální verze metodiky a začleňování nelegální ekonomiky do systému národního účetnictví.

Toto téma jsem si zvolila, protože díky své profesi se denně dostávám do interakce s lidmi, kteří aktivně užívají drogy. Tudíž mám příležitost sledovat finanční nároky života drogově závislého člověka, které nejsou podle mého názoru z pohledu ekonomiky zanedbatelné. Zajímalo mě tedy, jak se problematika výroby, obchodu a spotřeby drog promítá do současného systému národních účtů České republiky.

Cílem mé bakalářské práce bylo na základě nejnovějších dostupných informací týkajících se problematiky výroby, obchodu a spotřeby drog v systému národních účtů České republiky vytvořit přehledný materiál, který by drogový problém přiblížil z makroekonomického hlediska tak, jak jej pro Českou republiku zachycuje systém národních účtů.

Ve své bakalářské práci jsem při zpracovávání daného tématu používala několik metod práce. Výchozí metodou pro tuto práci je metoda heuristická. Vyhledávala jsem odborné údaje, odborné teze, teorie, hypotézy, datové údaje a v odborné literatuře tištěné i elektronické. Také jsem používala metodu komparace. Srovnávala jsem údaje o ekonomických aspektech drogového problému v národních účtech. Dále jsem používala metodu kompilace. Vybírala jsem z cizích poznatků různá tvrzení a různé názory, které byly pro mou práci důležité, a následně jsem je nově zpracovávala. V rámci mé práce jsem se pokusila i o aplikaci metod analýzy a syntézy. Analýzu a syntézu jsem používala při rozebírání a hodnocení výsledků komparace.

Ve své bakalářské práci se věnuji stínové ekonomice jako takové, konkrétněji se zabývám nelegální ekonomikou a to především na bázi národních účtů. Dále pojednávám o současném rozpracování problematiky drogového trhu v systému národních účtů České republiky.

1 EKONOMIKA A STÍNOVÁ EKONOMIKA

Ekonomika vytváří a provádí rozhodnutí ohledně produkce, zisku a spotřeby (Gregory, Stuart, 1992). Zabývá se tedy celkovou výrobní činností konkrétního subjektu (např. státu). Stínová ekonomika je souhrn výrobních činností, které se vymykají předpisům stanoveným státem (Echaudemaison, 1995). To v důsledku znamená, že ekonomika jako celek v sobě zahrnuje nejen ekonomiku legální, ale i ekonomiku nelegální (stínovou).

Pojem stínová ekonomika není jediným pojmem, který zastřešuje všechny nelegální aktivity v celé ekonomice státu. Říká se jí také ekonomika „neoficiální“, „podzemní“, „skrytá“, „neformální“, „druhá“ apod. Stínová ekonomika označuje tu část ekonomiky, jejíž činnost je zatajována a která se vymyká státnímu usměrňování a zdaňování. Jejím základním rysem tedy je, že není podchycena ve statistikách HDP (hrubý domácí produkt), anebo je podchycena jen nepřesně (Jurečka, Jánošíková, 2004).

Někteří autoři rozlišují činnosti méně škodlivé, anebo svým způsobem dokonce přínosné, od činností vyloženě společensky rozvratných. V důsledku této snahy rozlišují šedou a černou ekonomiku. Nelegální, anebo na hranici legality a nelegality konané, avšak produktivní činnosti jsou označovány jako „šedá ekonomika“, zatímco „černá ekonomika“ v sobě zahrnuje aktivity vyloženě kriminální a aktivity společensky snižující blahobyt (Jurečka, Jánošíková, 2004).

Stínová ekonomika představuje směs nejrůznějších pololegálních a nelegálních hospodářských činností, které se dotýkají celého hospodářství země. Může jít o neohlášenou, neregistrovanou a daním se vyhýbající výrobu, zaměstnávání ilegálních přistěhovalců, ilegální¹ výrobu anebo dovoz lihovin, neregistrované služby (protislužby, práce „načerno“...), „černý“ obchod s kradeným zbožím, prostitucí, výrobu a prodej drog atd. (Schneider, Klinglmair, 2004).

Stínová ekonomika je velmi rozšířený problém, který se zatím žádné vládě do důsledků nepodařilo vyřešit. Stínové ekonomiky představují značnou část celkové ekonomické aktivity zemí. Jaká je však jejich „dolarová“ či „korunová“ hodnota nikdo neví. Z hlediska národních účtů, které modelují,

---

¹ Ilegální je synonymem pro nelegální, nezákonný, protiprávní.

popisují a měří celou ekonomiku, lze stínovou ekonomiku z principu měřit nepřímo či vůbec ne, resp. pouze odhadem. Existují pouze hrubé odhady. Odhaduje se například, že stínová ekonomika odpovídá v Itálii 20 % HDP země, v Německu 9 %, v České republice 15 % (Jurečka, Jánošíková, 2004).

Zaměřím-li se podrobněji pouze na výrobu a prodej drog, mohu konstatovat, že tato nelegální činnost je nedílnou součástí stínové ekonomiky. Výroba drog v sobě zahrnuje výrobu drog, která může být určena pro tuzemský anebo pro zahraniční trh. S tím souvisí prodej (distribuce) drog, který probíhá jak v rámci státu, kde byly drogy vyrobeny, tak i v zahraničí. Některé drogy jsou dokonce do konkrétního státu pouze dováženy. V České republice je to například záležitost heroínu a kokainu. K drogám produkovaným na území České republiky patří pouze marihuana a pervitin. Mnohem podrobněji makroekonomický aspekt drog v České republice popisuje kapitola 7 (viz s. 42).

Následující tabulka (viz Tabulka 1) prezentuje několik vybraných zemí EU a jejich procentuální podíl stínové ekonomiky na celkovém HDP v roce 2000 (Schneider, Klinglmair, 2004).

Tabulka 1: Seznam vybraných zemí EU a podíl stínové ekonomiky na HDP v roce 2000

Stát	Stínová ekonomika v roce 2000 (% HDP)
Česká republika	19,1
Dánsko	18,2
Finsko	18,3
Itálie	27,0
Maďarsko	25,1
Nizozemí	13,0
Německo	16,3
Norsko	19,1
Slovensko	18,9
Španělsko	22,6
Švédsko	19,1

Zdroj: Schneider, Klinglmair, 2004, s. 42-44 - upraveno

2 STRUČNÝ PŘEHLED NEJUŽÍVANĚJŠÍCH DROG V ČESKÉ REPUBLICE

Ilegální drogy můžeme rozdělit do pěti hlavních kategorií. Jedná se o rozdělení ilegálních drog na halucinogeny, konopné drogy, opiáty, stimulantia a taneční drogy, jejichž účinek je kombinací halucinogenního a stimulačního působení (NMS, 2003-2006b).

2.1 Halucinogeny

Halucinogenní drogy mají mnoho různých zástupců. Tato skupina drog lze rozdělit do tří základních skupin: přírodní halucinogenní drogy rostlinného původu a houby (např. durman, lysohlávky atd.), přírodní halucinogenní drogy živočišného původu, semisyntetické a syntetické, a třetí skupinou jsou umělé halucinogenní drogy (např. LSD) (NMS, 2003-2006a).

Konkrétně se zmíním o zástupci skupiny umělých halucinogenních drog, o LSD, jelikož tato droga bude zmiňována i v následujících kapitolách. „LSD představuje nejznámější syntetický halucinogen; podle všech dostupných poznatků je jeho závislostní potenciál nulový a v ČR je zneužíván především experimentálně (uživatelé se k jeho konzumaci vracejí jen zřídka nebo vůbec ne).“ (Zábranský, 2003, s. 74) LSD se na českém současném černém trhu objevuje skoro výhradně ve formě tzv. tripů nebo krystalů. Tripy jsou malé papírové čtverečky s potiskem, který zobrazuje různé symboly. LSD v podobě tripů nebo krystalů se užívá perorálně neboli ústně (Kalina a kol., 2003).

„Užívání halucinogenů jako hlavní drogy je spíše výjimečné, většina uživatelů je bere jako zpestření ke své hlavní droze.“ (Kolektiv autorů sdružení SANANIM, 2007, s. 157) Česká republika je významným výrobcem prekursorů² výroby LSD. Neexistují však poznatky o výrobě LSD na území České republiky. „Divoce rostoucí rostliny, obsahující halucinogeny, jsou sbírány a užívány sezónně podle vegetačního cyklu příslušné rostliny nebo houby, jejich konzumace je ale marginální.“ (Zábranský, 2003, s. 76) Sezónní užívání přírodních látek, jako například lysohlávek, vrcholí obvykle v září a říjnu (Kolektiv autorů sdružení SANANIM, 2007).

---

² Prekursor znamená předstupeň konečného stadia chemické látky (drogy). (NMS, 2003-2006)

2.2 Konopné drogy

Konopné drogy obsazují v České republice třetí místo v rozšířenosti a to hned po alkoholu a tabákových výrobcích (Zábranský, 2003). Marihuana je v České republice nejdostupnější nelegální drogou (Mravčík et al., 2010). Na českém černém trhu se vyskytují a jsou zneužívány především dvě základní formy konopných drog. První formou je marihuana a druhou hašiš (NMS, 2003-2006d). Konopné drogy se do těla uživatele dostávají nejčastěji kouřením. Možnou aplikací je také ústní (perorální) užití drogy (Kalina a kol., 2003).

V České republice jsou známy v zásadě čtyři možné zdroje konopných látek. První z možností je dovoz konopných drog z pěstitelských zemí jako jsou Indie, Maroko, Afghánistán, Nizozemí aj. Druhá možnost spočívá ve venkovním pěstování na území České republiky. Takovému pěstování se říká tzv. „outdoor“ pěstování. Třetí možností je tzv. „indoor“ pěstování, jež znamená pěstování marihuany ve sklenících, sklepech, bytech... Toto pěstování v umělých podmínkách způsobuje, že konopí dosahuje vyššího obsahu THC³ (Mravčík et al., 2010). Posledním zdrojem konopných látek v České republice je průmyslová produkce tuzemských organizovaných skupin (Zábranský, 2003).

2.3 Opiáty

Závislostní potenciál opiátů je velice vysoký a právě z tohoto důvodu jsou opiáty spolu s látkami těkavými považovány za nejnebezpečnější psychotropní látky⁴ (NMS, 2003-2006e).

Nejznámějším zástupcem opiátů je heroin. Heroin je již po několik desítek let nejrozšířenější drogou po celém světě. V České republice se jeho užívání rozmohlo po roce 1994 (Kalina a kol., 2003). Jedná se o drogu velice rizikovou, protože na černém trhu nikdy není zcela jasné, jakého je přesně složení a koncentrace (Zábranský, 2003). „Heroin je hlavní drogou užívanou v Praze a v severních Čechách. V některých regionech se vyskytuje jen

---

³ THC (delta-9- tetrahydrocannabinol = tetrahydro-6,6,9-trimethyl-3-pentyl-6H-dibenzo[b,d]pyran-1-ol = C₂₁H₃₀O₂) je hlavní účinnou látkou konopných drog. (NMS, 2003-2006d)

⁴ Psychotropní látka je látka ovlivňující psychiku a duševní procesy. V širším významu lze pojem použít pro jakoukoliv látku, která primárně nebo sekundárně ovlivňuje CNS. (NMS, 2003-2006g)

výjimečně (Královehradecký a Pardubický kraj).“ (Kolektiv autorů sdružení SANANIM, 2007, s. 169)

Heroin se na území České republiky nevyrábí. Tato droga se na český trh dostává především z Afghánistánu, Pákistánu a Iránu. Česká republika je součástí tzv. balkánské cesty, skrze kterou se pašuje heroin z Turecka do zemí Západní Evropy a Skandinávie (Zábranský, 2003).

2.4 Stimulancia

Psychostimulancia jsou syntetické látky s nefyziologickým budivým efektem na centrální nervovou soustavu. V následujících kapitolách se budeme setkávat s hlavními zástupci těchto drog, a to s pervitinem a kokainem (Kalina a kol., 2003).

Pervitin je v České republice nejzneužívanější problémová droga. (Zábranský, 2003), i když v některých regionech České republiky je na prvním místě heroin (Kalina a kol., 2003). Ale například v jižních Čechách, konkrétně na Českobudějovicku, se jedná o drogu „číslo 1“. Pervitin bývá velice často prezentován jako „tradiční“ česká droga (NMS, 2003-2006f).

Čistý pervitin má formu bílého prášku, který je bez zápachu a hořké chuti. Na černém trhu bývá často zbarven do žluta či do fialova, což je známkou toho, že obsahuje zbytky látek používaných při domácí výrobě (Kalina a kol., 2003). Pervitin je hned po marihuaně druhou nejčastěji zachycenou drogou. V roce 2009 bylo 96 % záchytů pervitinu v množství do 50 gramů (Mravčík et al., 2010). Kompletní konzumace pervitinu je na základě dostupných informací zajišťována pouze tuzemskou výrobou. Tu lze rozdělit do dvou skupin. Za prvé se jedná o tzv. „kuchyňskou výrobu“ v malých improvizovaných domácích laboratořích a za druhé jde o organizovanou výrobu, která spadá pod organizovaný zločin (Zábranský, 2003).

Kokain je v České republice poměrně velmi málo zneužívanou drogou. Kokain i v této době zůstává výsadou vyšších středních vrstev (Zábranský, 2003). Jeho užívání je v České republice spíše ojedinělé. Pravděpodobně zejména z důvodu nasycenosti trhu relativně levným pervitinem z domácích zdrojů (NMS, 2003-2006c). Důvodem jeho okrajového užívání je jistě i poměrně vysoká cena (Kolektiv autorů sdružení SANANIM, 2007).

Nejčastějším způsobem užívání kokainu je tzv. sniffing neboli šňupání, někdy se užívá injekčně nebo se vtírá do sliznic (NMS, 2003-2006c).

Kokain se v České republice nevyrobí. Avšak v období poloviny devadesátých let minulého století byla Česká republika významnou tranzitní zemí při pašování kokainu z Jižní Ameriky do zemí Evropské unie (Zábranský, 2003).

2.5 Taneční drogy

Nejznámější představitelkou tanečních drog je extáze. Extáze (MDMA⁵) je v zásadě užívána jen rekreačně. Její užívání souvisí zejména s různými tanečními párty, a z toho důvodu se jí také říká „taneční droga“ (Zábranský, 2003). Extáze se užívá ústně ve formě tablet různého tvaru nebo kapslí (Kalina a kol., 2003). Na drogovém trhu se často objevují tablety, které MDMA nemusejí obsahovat a jejich složení je těžko odhadnutelné (Kolektiv autorů sdružení SANANIM, 2007).

Extáze je k nám dovážena především z Nizozemí, Polska a ze Slovenska. Na českém trhu se vyskytují tablety obsahující účinnou látku mCPP⁶, jichž je na našem trhu výrazně více než tablet obsahujících MDMA (Mravčík et al., 2010).

---

⁵ 3,4-methylen-dioxy-methamfetamin

⁶ 1-(3-chlorfenyl)piperazin

3 NÁRODNÍ ÚČTY ČR A JEJICH ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

Národní účty ČR jsou sestavovány na základě mezinárodního standardu Evropského systému národních a regionálních účtů (System of National Accounts) neboli ESA 1995. Národní účty popisují celkovou hospodářskou situaci země a poskytují nám údaje o jejích jednotlivých složkách či ukazatelích a o jejích hospodářských vztazích s jinými hospodářskými celky (EUROSTAT, 1995).

„Systém národních účtů se snaží popsat ekonomické jevy a procesy, které charakterizují fungování národního hospodářství pomocí statistických metod, agregací a různých makroekonomických ukazatelů na základě účetních principů. Je to vlastně statistický model národního hospodářství. Národní účty popisují národní hospodářství podle sektorů, kterými jsou např. nefinanční podniky, finanční instituce, vládní instituce, domácnosti, neziskové instituce sloužící domácnostem atd. Na základě národních účtů konstruuje základní národohospodářské agregáty, popisuje toky ekonomických veličin mezi jednotlivými subjekty atd.“ (Kovářová, 2008, s. 29)

Na národní účty je kladeno několik požadavků. Jedním ze základních požadavků je úplné zachycení ekonomiky. Úplnost zachycení celé ekonomiky je však úkol velice náročný a je narušován mnoha faktory. „Při překročení únosné hranice stínové ekonomiky, resp. nezjištěné ekonomiky, je celý systém národního účetnictví nevybilancovatelný, a kromě toho, různá míra nezjištěné ekonomiky narušuje také mezinárodní srovnatelnost.“ (ČSÚ, 2001, s. 11)

Za tímto účelem byla realizována pilotní studie projektu „Úplnost zachycení ekonomiky“ („Pilot Project on Exhaustiveness“) a na základě této pilotní studie byla pracovníky odboru ročních národních účtů Českého statistického úřadu za rok 1998 zpracována publikace s názvem „Zdroje, metody a výpočty hrubého domácího produktu za rok 1998“. Účelem této publikace bylo popsat použité metody a postupy při sestavování nefinančních národních účtů se zaměřením na úplnost odhadu hrubého domácího produktu (HDP) a hrubého národního produktu (HND) (ČSÚ, 2001).

„Nelegální ekonomické činnosti jsou transakcemi pouze tehdy, vstupují-li všechny zúčastněné jednotky do činnosti dobrovolně. Takže nákupy, prodej

nebo výměnné obchody s nelegálními drogami a ukradeným majetkem jsou transakcemi, zatímco krádež transakcí není.“ (EUROSTAT, 1995, s. 17)

Z některých pohledů nám HDP nedává zcela úplnou informaci o tom, co se v ekonomice daného státu děje. Existují určité faktory a složky, které HDP snižují, zvyšují, a některé významné složky HDP ani zahrnuté nejsou. Mezi tyto faktory a složky patří například právě stínová ekonomika (underground economy). Jde o ekonomiku, kde se neplatí daně, povinné sociální a zdravotní pojištění, ale její výsledky jsou kupovány a prodávány v přímé souvislosti s trhem. Tímto se snižuje celkový výkon oficiální ekonomiky. Dalším případem je nelegální ekonomická činnost (illegal economic activities). Jedná se o ekonomické činnosti, které nejsou zahrnuté do HDP. Zástupnými příklady těchto aktivit mohou být nezákonné praktiky u legální činnosti (daňové úniky, tunelování, porušování autorských práv při výrobě a prodeji atd.) nebo protizákonné činnosti (obchod s drogami, prostituce atd.). Obrovské zisky z těchto aktivit jsou pak využívány na korupci, anebo k investování do legální ekonomiky (tzn. praní špinavých peněz) (Kovářová, 2008).

4 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT A ÚPLNOST ZACHYCENÍ EKONOMIKY

Úplnost zachycení ekonomiky je často diskutovaným tématem. Statistika není schopna při běžných šetřeních podchytit veškeré souvislosti, a tudíž nemůže v přijatelné míře reflektovat vývoj HDP.

V rámci tohoto tématu se mluví o tzv. nezjištěné ekonomice. Důvodů, proč statistika nedokáže zachytit část ekonomiky, je hned několik. Jedním z důvodů je nelegální činnost jako taková. Není však jediným důvodem, jak by se mohlo zdát. Dalším důvodem je totiž samotný fakt (Hronová a kol., 2009), „že ani při nejlepší snaze nelze tak živý organismus, jímž je národní hospodářství, běžnými statistickými postupy obsáhnout.“ (Hronová a kol., 2009, s. 41)

Pouze několik statistických šetření nebo administrativních zdrojů dat nestačí k sestavení národních účtů. Je zapotřebí použít navíc celou řadu modelů a expertních odhadů. Pokud se podaří smysluplně spojit tyto postupy, výsledkem bude úplnost a objektivita národních účtů. Národní účty by tato dvě kritéria splňovat měly a ve své podstatě i musí. Musí popisovat reálnou ekonomiku bez ohledu na různé administrativní zásady. Jedním ze specifíků národního účetnictví z pohledu zdrojů dat je úplnost pokrytí ekonomiky, která zahrnuje oblasti ekonomiky legální i nelegální (Hronová a kol., 2009).

Mezi aspekty představující tzv. legální nezjištěnou ekonomiku patří: non-response (chybějící odpověď), nezjištěné jednotky v důsledku neaktualizovaného základního souboru a neformální ekonomika. Záměrné zkreslování údajů a podnikání bez registrace jsou aspekty, které reprezentují skrytou část nezjištěné ekonomiky. Poslední skupina, která v sobě zahrnuje prodej pašovaného zboží, výrobu, obchod a spotřebu drog, prostituci, nelegální kopírování softwaru, korupci a ostatní nelegální činnosti, je představitelkou nelegální nezjištěné ekonomiky. Všechny tyto aspekty jsou základními aspekty neúplnosti zachycení ekonomiky (Hronová a kol., 2009).

Jelikož je tato práce zaměřena konkrétně na výrobu, obchod a spotřebu drog, budu se nyní více zabývat skupinou nelegální ekonomiky, která tento konkrétní aspekt obsahuje.

4.1 Nelegální nezjištěná ekonomika

Pro odhady nelegálních činností je využíváno několika zdrojů informací. Hlavními zdroji jsou statistiky kriminality zpracovávané Policií ČR, odhady nevládních humanitních organizací a informace z tisku a odborných publikací (ČSÚ, 2001). Odhady nelegálních činností byly zatím zpracovány odpovídajícím způsobem a zahrnuty do národních účtů pouze v případě prostituce (Hronová a kol., 2009). Odhady ostatních nelegálních činností nejsou zatím dopracovány tak, aby mohly být systematicky používány, a z tohoto důvodu nejsou zatím do národních účtů promítnuty (ČSÚ, 2001). To by se ale mělo změnit již v letošním roce, roce 2011, a do národních účtů by měly být zahrnuty navíc výroba, obchod a spotřeba drog, pašování a nelegální výroba některých produktů (Sixta a kol., 2011; Vopravil, 2011). Těmto tématům se budu podrobněji věnovat v následujícím textu.

4.1.1 Prodej pašovaného zboží

Prodej pašovaného zboží, tj. nelegálně dovezeného zboží, se týká zejména tabákových výrobků, alkoholických nápojů, pohonných hmot, oděvů, obuvi, ojetých (často kradených) osobních automobilů apod., jejichž nákupní cena je značně nižší než za srovnatelný, legálně obchodovatelný výrobek. Zboží je tedy pašováno za účelem dalšího prodeje. Nelegální dovoz zboží určeného k dalšímu prodeji byl poměrně rozšířeným jevem již na konci devadesátých let dvacátého století. V současné době tomu stále není jinak. Odhad prodeje pašovaného zboží se neprovádí, jelikož lze předpokládat, že údaje statistiky kriminální policie jsou značně podhodnocené, neboť policie vykazuje pouze prokázané trestné činy a přestupky. Vychází se zde také z předpokladu, že tyto prodeje jsou součástí tržeb z prodeje drobných obchodníků, u kterých se již odhaduje zatajování příjmů, tedy záměrné zkreslování údajů (ČSÚ, 2001; Hronová a kol., 2009).

4.1.2 Výroba, obchod a spotřeba drog

Na konci devadesátých let dvacátého století byl během pilotního projektu úplnosti zachycení ekonomiky proveden odhad spotřeby drog. A to jak ze strany nabídky, tak ze strany poptávky. Tyto propočty měly v té době pouze

experimentální charakter a týkaly se jen roku 1999. Na základě tohoto projektu byl stanoven další postup, který se zaměřoval na zjišťování pravidelných informací a na souběžné vyčíslování výroby, dovozu, vývozu a konečné spotřeby jednotlivých druhů drog (ČSÚ, 2001).

Odhad ze strany nabídky byl proveden na základě informací Národní protidrogové centrály (NPC) a Generálního ředitelství cel (GŘC) o zabaveném množství, míře určení pro tuzemské užití a čistotě drogy při dovozu (výrobě) a na ulici. Dále byla tato problematika konzultována s odborníky zabývajícími se prevencí a léčbou drogových závislostí (ČSÚ, 2001).

Odhad ze strany poptávky byl založen na informacích o počtu uživatelů drog, průměrné (měsíční, roční) spotřebě jednotlivých drog a jejich „pouličních“ cenách (ČSÚ, 2001).

V současné době je tento odhad velmi dobře propracovanou oblastí. Zdrojem dat ze strany nabídky stále zůstává NPC a GŘC. Údaje o spotřebě podávají nevládní organizace zabývající se prevencí a léčbou drogových závislostí, lékaři a jiní odborníci na toto téma (Hronová a kol., 2009).

Od tohoto roku, roku 2011, by měly být výroba, obchod a spotřeba drog zahrnuty do systému národních účtů. Do současné doby tomu tak nebylo a odhady, které se k této problematice vztahují, jsou pouze experimentálního charakteru. Seznámení s tím, jakým způsobem se odhady k výrobě, obchodu a spotřebě drog získávají a jakým způsobem budou zahrnuty do národního účetnictví, je předmětem této práce.

4.1.3 Prostituce

Jak již bylo výše poznamenáno, prostituce je jediná nelegální činnost, která je zahrnuta do systému národních účtů. Prostituci jako produkci služeb poskytují ve většině případů rezidenti⁷, ale i nerezidenti⁸. Mezi klienty těchto služeb je však velká část nerezidentů. Prostituce je tedy zahrnuta z hlediska užití do spotřeby domácností a do vývozu služeb (ČSÚ, 2001, Hronová a kol., 2009). Odhad rozsahu prostituce se tedy provádí na základě údajů nevládních

---

⁷ Rezident je (fyzická nebo právnická osoba), která na území daného státu (v tomto případě na území České republiky) provádí ekonomickou činnost po dobu alespoň jednoho roku (Hronová a kol., 2009).

⁸ Nerezident je (fyzická nebo právnická osoba), která ekonomickou činnost vykonává mimo území daného státu a zároveň má ekonomické vazby s rezidenty (Hronová a kol., 2009).

organizací a dalších zdrojů o počtu prostitutek a jejich předpokládaných tržbách. Na tvorbě HDP prostitute participuje 0,19 % (Hronová a kol., 2009).

V publikaci Českého statistického úřadu „Gross National Income Inventory“ (GNI Inventory) z roku 2002 je uvedena tabulka, která zpracovává údaje týkající se odhadu rozsahu některých nelegálních činností v České republice (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Odhad vybraných nelegálních činností v České republice pro rok 2002 (v mil. Kč)

	Drogy	Prostituce	Pašování alkoholu a tabáku	Nelegální činnost celkem
Produkce	7 282	6 730	2 506	16 518
- z toho pro vlastní konečné užití	1 329			1 329
- z toho obchodní marže	3 292		1 102	4 394
Dovoz zboží a služeb	663	331	562	1 556
Konečná spotřeba domácností	7 924	3 036	1 904	12 864
- z toho pro vlastní konečné užití	1 329			1 329
Vývoz zboží a služeb	22	4 025	1 164	5 211
Mezispotřeba	1 300	2 019	154	3 473
Hrubá přidaná hodnota	5 982	4 711	2 352	13 045
HDP	2 464 432			
Nelegální činnost (% HDP)	0,24	0,19	0,10	0,53

Zdroj: ČSÚ, GNI Inventory, 2002, s. 313

Tabulka 2 nám dává přehled o hodnotách, kterých je dosaženo v souvislosti s výrobou, prodejem a spotřebou drog, s prostitucí a s pašováním alkoholu a tabáku. Odhadovaná celková hodnota produkce těchto nelegálních činností je 16 518 mil. Kč. Podíl hodnoty těchto třech nelegálních aktivit na HDP České republiky by v roce 2002 činil 0,53 %.

4.1.4 Nelegální kopírování softwaru

Nelegální kopírování softwaru a jeho následné využívání provádějí jak domácnosti coby spotřebitelé (např. hry), tak i podnikatelské subjekty (firmy). Tyto nelegální činnosti nejsou doprovázeny finančními toky, takže do národních účtů ČR tento odhad zahrnut není. Ze zkušeností je však možné říci, že celková škoda vzniklá nelegálním kopírováním softwaru je odhadována na desítky miliard korun ročně (ČSÚ, 2001; Hronová a kol., 2009).

4.1.5 Korupce

Korupce v systému národních účtů zahrnuta také není a ani se o tom neuvažuje. Odhad rozsahu této nelegální činnosti je velmi obtížný. Jediným podkladem by mohly být údaje o prokázaných trestných činech úplatkářství. Úplatky nejsou považovány za službu zprostředkování, ale i přesto je firmy při prodeji zboží vykazují jako náklad, který je pak zahrnován v národních účtech do mezispotřeby. Experti na tuto problematiku jsou toho názoru, že rozsah úplatků je několikanásobkem skutečně prokázaných trestných činů (ČSÚ, 2001; Hronová a kol., 2009).

4.1.6 Ostatní nelegální činnosti

Ostatní nelegální činnosti jsou důsledkem nedostatečné legislativy a kontroly. Do této skupiny patří např. neoprávněný majetkový prospěch formou částečného nebo úplného neplacení daní, používání výhodnější daně z příjmu, nadměrný odpočet DPH na základě fiktivních obchodních transakcí s neexistujícími subjekty, neodvádění strženého příspěvku na sociální a zdravotní pojištění, tunelování vlastní firmy firmou jinou, kde tunelář má rozhodující vlastnický podíl... V národních účtech jsou tyto transakce zachyceny do té míry, jak jsou vedeny v podnikovém účetnictví. Na nevybilancovanost údajů mohou mít vliv pouze transakce s neexistujícími subjekty, ostatní nelegální činnosti bilanční rovnováhu neovlivňují. Neplacení daní a příspěvku na sociální a zdravotní pojištění se v národních účtech projeví jako zvýšený závazek firem vůči státu. Tunelování formou poskytování fiktivních služeb nevybilancovanost zdrojů a užití HDP nezpůsobí (ČSÚ, 2001; Hronová a kol., 2009).

5 NELEGÁLNÍ EKONOMIKA NA BÁZI NÁRODNÍCH ÚČTŮ

Nelegální ekonomika pro účely národních účtů byla poprvé uceleně popsána v manuálu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v roce 2002 (Vopravil, 2010).

V tomto manuálu nalezneme osm typů nezjištěné ekonomiky.

„T1: Statistically non-observed: non-response

T2: Statistically non-observed: out of date registers

T3: Statistically non-observed: units not registered or not surveyed

T4: Non-observed for economic reasons: underreporting of turnover/ income

T5: Non-observed for economic reasons: units intentionally not registered

T6: Informal sector (not registered, underreporting)

T7: Illegal activities Undercoverage occurs because the producing units do not register or report their illegal activities. Possible methods to ensure exhaustiveness include special studies, use of administrative data from customs, police medical authorities, etc.

T8: Other types of GDP under-coverage“ (OECD, 2002, s. 238 - 239).

Trh s nelegálními drogami by se v tomto členění zahrnul do typu T7. Jak je již výše napsáno možnými metodami k zajištění úplnosti je shromažďování údajů ze speciálních studií, využívání administrativních dat z celních, policejních, ale například i zdravotnických zařízení a úřadů...

Během využívání této kategorizace nelegální ekonomiky docházelo postupně k úpravám na základě odborných konzultací. Závěrem těchto úprav je nová kategorizace, která obsahuje pouze sedm typů N1 – N7 (Vopravil, 2010). Autorem kategorizace N1 – N7 je EUROSTAT a podrobně tyto typy nelegálních aktivit rozepisuje ve své publikaci z roku 2005 (EUROSTAT, 2005). Hlavní změna, která při redukci z T1 – T8 na N1 – N7 nastala, je následující: T1 – T8 se vztahují k problematickým oblastem, kdežto N1 – N7 se zaměřují na producenty nezjištěné ekonomiky (Vopravil, 2010).

Typy nezjištěné ekonomiky v kategorizaci N1 – N7 jsou:

N1 – Výrobce by měl být registrovaný, tedy jedná se o výrobce záměrně neregistrovaného - skrytého (tento výrobce legálních činností je záměrně neregistrovaný, aby se vyhnul placení daní, sociálního a zdravotního pojištění;

nejedná se o výrobce, kteří nejsou registrováni z důvodu, že jejich aktivity jsou nelegální);

N2 – Nelegální výrobce, tedy výrobce záměrně neregistrovaný – nelegální aktivity (tento výrobce je neregistrovaný, protože se nemůže zaregistrovat z důvodu toho, že činnosti, které realizuje, spadají mimo rámec zákona; tento typ vylučuje nelegální činnosti registrovaných právnických osob a nebo podnikatelů, kteří tyto aktivity nějakým způsobem zahrnou pod kódy aktivit legálních);

N3 – Výrobce není povinen se registrovat, tedy výrobce neregistrovaný z důvodu nutnosti (tento producent není registrovaný, protože výsledky jeho aktivit jsou malé a nepodléhají nutnosti se registrovat; jedná se typicky o výrobu zboží pro vlastní potřebu nebo pro tvorbu vlastního fixního kapitálu a o výstavbu a opravu bytů);

N4 – Nešetřená právnická osoba (příkladem důvodu, proč právnická osoba spadá do této kategorie, může být neaktuálnost obchodního rejstříku, tudíž právnická osoba může vypadnout ze šetřeného souboru);

N5 – Nešetřený podnikatel (registrovaný producent, který z různých důvodů nepodléhá statistickým zjišťováním - například nekompletnost nebo neaktuálnost administrativních zdrojů obsahujících seznamy registrovaných podnikatelů);

N6 – Záměrné zkreslování údajů (producent záměrně podhodnocuje produkci a zvyšuje mezispotřebu, aby neplatil daně anebo aby platil nižší daně příp. příspěvek na sociální zabezpečení);

N7 – Ostatní statistické nedostatky v datech (jedná se o údaje, které nejsou zahrnuté v běžných statistických šetřeních, nebo o rozdíly mezi podnikovým a národním účetnictvím) (Vopravil, 2010, EUROSTAT, 2005).

5.1 Pašování a nelegální výroba některých produktů

Drogová problematika se vztahuje nejen na drogy nelegální, ale také na drogy legální (alkohol, tabák). I v souvislosti s legálními drogami jsou zaznamenávány významné nelegální aktivity. Pašování legálních drog do České republiky by mělo být také zahrnuto do systému národních účtů. Jelikož tato

práce je věnována obchodu s drogami jako takovými (legálními i nelegálními), věnuji následujících několik stránek nejen pašování a nelegální výrobě některých produktů obecně, ale konkrétněji se zaměřím na problematiku pašování legálních drog do České republiky, která je jednou z oblastí pašování. Informace k problematice pašování byly zveřejněny a prezentovány na odborném semináři pořádaném Českým statistickým úřadem.

Český statistický úřad se v rámci pašování a nelegální výroby některých produktů zaměřuje na několik oblastí. První oblastí je nelegální dovoz a výroba alkoholu, druhou oblastí je nelegální dovoz a výroba tabákových výrobků. Třetí oblast je novinkou, která byla zaznamenána v posledních pěti letech, a jedná se o podvody na daních u paliv. Tato oblast zahrnuje další dvě podsložky a to podvody na spotřební dani a podvody na DPH. Poslední, čtvrtou oblastí pašování a nelegální výroby některých produktů, je porušování autorských práv. Tato oblast míní především prodej napodobenin zboží renomovaných značek (Sixta a kol., 2011).

Můžeme si pokládat otázku, proč se tímto národní účetnictví vůbec zabývá, proč by tyto aktivity měly být do národních účtů zahrnuty. Hlavním cílem národních účtů je prezentovat určitým konkrétním modelovým způsobem celou ekonomiku České republiky. Neexistuje žádný důvod, kvůli kterému by neetické a nelegální aktivity měly být z tohoto modelu vyňaty. Ze zkušeností je zřejmé, že se vždy projeví provázanost nelegálních a legálních aktivit. Jako příklad uvádím následující situaci: Prostitutka platí nájemné za byt. Na jedné straně máme prostitutku, která má legální výdaje a to v podobě platby nájemného avšak zároveň nemá příjmy, respektive má příjmy, které jsou však z nelegální činnosti. Na druhé straně máme klienta prostitutky, který má legální příjem z pracovní činnosti, ale nemá legální výdaj. Jeho výdaje nejsou zachyceny, avšak v domácnosti tyto peníze chybí (Sixta a kol., 2011).

Zahrnutí nelegálních aktivit je plně v souladu s nařízením ESA95, které velmi zjednodušeně říká, že zachycení ekonomiky musí být úplné. Důraz na zachycování nelegálních aktivit přichází především v posledních letech. ČSÚ musí v tomto smyslu dané požadavky plnit. EUROSTAT začal odhady nelegálních aktivit striktně vyžadovat a také tyto odhady finančně podporuje ve formě grantů. Zahrnutím nelegálních aktivit do národních účtů by mohlo dojít k mylné představě, že díky tomuto zahrnutí dojde automaticky ke zvýšení

HDP. Avšak není tomu tak – dojde pouze k nárůstu spolehlivosti složek HDP (Sixta a kol., 2011).

Při statistickém zpracování nelegální ekonomiky nastávají různé problémy. Statistika se z velké části zaměřuje jen na měření legálních aktivit. Toto omezení se pak samozřejmě promítne do HDP. Odborníci ČSÚ na tuto problematiku jmenují tři obvyklé situace: situace bez přímé vazby na bilanční rovnováhu, situace s přímou vazbou na bilanční rovnováhu a situace, kdy dochází k porušení bilanční rovnováhy podvody na DPH. Ve všech případech se jedná o miliardy korun (Sixta a kol., 2011).

Pro odhady pašování a nelegální výroby se vychází z hodnoty zboží na trhu (kupní cena). Hlavními základními datovými zdroji pro tyto odhady jsou (řazeno dle jejich významnosti) názory odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, informace z tisku a internetu o odhadech a odhalených podvodech (např. informace z řízení před soudem), informace z výročních zpráv Celní správy ČR a nakonec bilanční přístup. Informace z výročních zpráv Celní správy ČR s sebou nesou jisté omezení, které spočívá v tom, že dané informace zahrnují pouze to, co celní správa odhalila. Fakt, že pašovaných produktů se objeví v některém roce více však neznamena, že tento jev narůstá. Znamená to pouze jedno – že celníci efektivněji pracovali a díky tomu zadrželi více pašovaného zboží. Tyto informace nelze přímo využít k hodnocení úspěšnosti státu při odhalování trestné činnosti. Smyslem sběru těchto dat je podchycení přibližné úrovně a trendu s delší perspektivou. Důležité je zachytit rámcový vývoj jevu a jeho vývoj v čase (Sixta a kol., 2011).

5.1.1 Nelegální dovoz a výroba alkoholu

Evropa hraje na celosvětovém trhu s alkoholem velmi významnou roli. Z Evropy pochází čtvrtina celosvětové produkce alkoholu a více než polovina světové produkce vína. Co se pašování alkoholu týče, je poměrně těžké rozsah tohoto problému odhadnout. K nelegálnímu obchodu s alkoholem velkou měrou přispívá i vysoká spotřební daň na alkoholu v jednotlivých státech (Anderson, Baumberg, 2006).

Základní teze pro účely národních účtů nelegálního obchodování s alkoholem v České republice zní (Sixta a kol., 2011):

- 1) Alkohol je do ČR z cca 70 % pašován z Polska.

- 2) V roce 2010 byl uskutečněn průzkum o podílu nelegálního alkoholu, jeho výsledky však považujeme za nadhodnocené (25 %), pohybujeme se kolem 10 %.
- 3) Datové zdroje jsou silně ovlivněny tím, jak se mění kontrola státu a jak se daří prokázat nelegální činnost.
- 4) Po finalizaci budou výsledky propočtů přidány do národních účtů (především na stranu nabídky – zdrojů) a výsledky těchto komodit budou vybilancovány.

Tabulka 3: Ilustrace propočtu - alkohol

Poř.	Druh datového zdroje, mil. Kč	2003	2004	2005	2006	2007	2008
5	Únik na spotřební dani a cle (dle výročních zpráv celní správy)	115	43,2	75,5	693	67	71
6	Koeficient zachycení státem	50%	50%	50%	50%	50%	50%
7	Celkový únik daně v ekonomice (5/6)	230	86	151	1 386	134	142
8	Koeficient nepropustnosti do oběhu (z celních zpráv)	90%	90%	90%	90%	90%	90%
9	Skutečný únik daně v ekonomice (7-5*8)	127	48	83	762	74	78
10	Spotřební daň na lihoviny	5 658	5 163	6 056	6 847	7 217	7 046
11	KSD ⁹ lihoviny	16 752	16 838	19 703	18 741	20 059	20 116
12	DPH - základní sazba	22%	20%	19%	19%	19%	19%
13	Spot.daň/KSD bez DPH (10/(11/(1+12)))	0,412	0,368	0,366	0,435	0,428	0,417
14	Hodnota zboží bez DPH (9/13)	307	129	227	1 753	172	187
15	Hodnota zboží vč. DPH 14*(1+12)	375	155	270	2 086	205	223
16	Sleva na prodávaném zboží	25%	25%	25%	25%	25%	25%
17	Hodnota zboží na trhu	281	116	203	1 565	154	167
18	Podíl výroby v ČR	30%	30%	30%	30%	30%	30%
19	Podíl dovozu do ČR	70%	70%	70%	70%	70%	70%
18	Míra marže	19%	19%	19%	19%	19%	19%

Zdroj: Sixta a kol., 2011

⁹ Konečná spotřeba domácností.

Tabulka 3 je kompletně převzata z odborného semináře ČSÚ (viz zdroj). Číslování pořadí bylo dáno v původní tabulce tak, jak je uvedeno v Tabulce 3. Tabulka 3 je při výpočtech propojena s údaji uvedenými v Tabulce 4 (viz Tabulka 4, s. 28).

V Tabulce 3 nalezneme dva koeficienty: koeficient zachycení státem a koeficient nepropustnosti do běhu. Tyto dva koeficienty jsou stanoveny pouze na základě kvalifikovaných odhadů expertů na problematiku pašování alkoholu. Od těchto koeficientů se odvíjí hodnoty ostatních číselných údajů. To nakolik jsou kvalifikované odhady koeficientů přesné je otázkou... Stejně tak například sleva na prodaném zboží je stanovena na 25 %. Sleva je zase pouze odhadem odborníků. Bere se v úvahu to, že zboží (alkohol) musí být při nelegálním prodeji výrazně levnější, aby se ho vyplatilo koupit.

Tabulka porovnává výsledky propočtů pašování alkoholu za roky 2003-2008. Viditelně se vymyká rok 2006, kdy hodnota zboží na trhu je odhadována na 1 565 mil. Kč, což je téměř 10krát více než v roce 2008. Tento jev je možné vysvětlit tím, že složky celní správy a Policie ČR byly ve své práci mnohem úspěšnější než v jiných letech.

5.1.2 Nelegální dovoz a výroba tabákových výrobků

Nelegální obchodování s tabákem je mnohem významnější než předcházející nelegální obchodování s alkoholem. Pro potřebu Českého statistického úřadu a tvorbu národních účtů jsou stanoveny následující teze (Sixta a kol., 2011):

- 1) Tabákové výrobky byly v minulosti do České republiky pašovány především ze zemí s nižší spotřební daní (např. Ukrajina).
- 2) V posledních 5–6 letech se rozrostly (resp. byly odhaleny) ilegální balírny cigaret. Rozrostla se tedy přímá nelegální výroba.
- 3) V roce 2004 byl velmi populární tabák na „vykuřování skleníků“.
- 4) Pro Český statistický úřad je legislativní situace velice komplikovaná. Ministerstvo financí České republiky při změně sazeb spotřební daně několikrát měnilo pravidla o předzásobení se kolky na cigarety. To znamená, že například v jednom roce je možné se kolky předzásobit, v následujícím roce je to zakázáno a v roce dalším je to opět povoleno.

Pak se například stane, že v roce 2009 jsou prodávány cigarety s kolkou z roku 2008. Tyto neustálé změny však působí problémy, protože pokud dochází k neomezenému předzásobení, ztrácí se podstatná část informace o tabákovém trhu.

5) V současné době to opět vypadá na změnu pravidel (viz bod 4).

Tabulka 4: Ilustrace propočtu - tabák

Poř.	Druh datového zdroje, mil. Kč	2006	2007	2008	2009
1	Podvody na daních (odhaleno celní správou)	463	98	150	175
2	Podvody na daních	1 000	1 000	4 000	
3	Podvody na daních				150
5	Únik na spotřební dani a celní	1 800	1 000	4 000	196
6	Koeficient zachycení státem	70%			70%
7	Celkový únik daně v ekonomice (5/6)	2 571	1 000	4 000	280
8	Koeficient nepropustnosti do oběhu	10%	0	0	10%
9	Skutečný únik daně v ekonomice (7-5*8)	2 391	1 000	4 000	260
19	Odhad kupní ceny zboží	3 627	1 424	6 199	387
20	Sleva na prodávaném zboží	0,25	0	0	0,25
21	Skutečná hodnota zboží na trhu	2 720	1 068	4 649	290
22	Skutečné OR	1 897	809	3 338	215
23	Podíl dovozu do ČR	0,5	0,5	0,5	0,5
24	Podíl vývozu na produkci	0,5	0,5	0,5	0,5
25	KSD - tabákové výrobky	56 035	64 111	72 267	0
26	% nelegálního tabáku	4,85%	1,67%	6,43%	

Zdroj: Sixta a kol., 2011

Stejně tak jako Tabulka 3 byla i výše uvedená Tabulka 4 plně přejata z odborného semináře ČSÚ (viz zdroj). Tabulka 4 uvádí odhadované údaje propočtu pašování tabáku do České republiky. Koeficient zachycení státem a koeficient nepropustnosti do oběhu jsou pouze kvalifikovanými odhady odborníků. Procentuální podíl nelegálního tabáku na trhu je nejmenší v roce 2007 (1,67 %) a nejvyšší v roce 2008 (6,43 %).

5.2 Metody odhadu drogového trhu pro účely systému národních účtů

Abychom byli schopni co nejpřesněji zachytit stav drogového trhu v systému národních účtů, je potřeba abychom odhadli veškeré aktivity spojené s jeho fungováním jako u regulérního odvětví činnosti. Naším cílem tedy musí být odhadnutí všech ukazatelů, které vedou k odhadu přidané hodnoty z drogového trhu. Základní potřebná informace pro tyto odhady je spotřeba nelegálních drog (Vopravil, 2010).

K odhadům drogového trhu je pro nás významným zdrojem dat drogová epidemiologie. „Drogová epidemiologie se zabývá rozšířením různých typů užívání drog v populaci.“ (Zábranský, 2003)

Existují dvě metody odhadu spotřeby drog. První z nich je odhad spotřeby drog ze strany nabídky a druhá metoda je odhad spotřeby drog ze strany poptávky.

5.2.1 Odhad spotřeby drog ze strany nabídky

Odhad ze strany nabídky je poměrně komplikovaný, protože obsahuje ukazatele jako je míra zabavení. Neví se však, kolik je to procent z celkového objemu drog. Každoročně je zabaveno určité množství drog, které se ale každý rok různí. Důvodem těchto různých výsledků ovšem není fakt, že se drogy dováží ve větším či menším množství než v minulých letech. Pravým důvodem je fakt, že Policie ČR a Celní správa ČR jsou každoročně jinak úspěšnější při potlačování nabídky drog (Vopravil, 2011). „Dalším problematickým ukazatelem v tomto modelu je míra určená pro tuzemský trh.“ (Vopravil, 2011, s. 26) Odhad hodnoty spotřebovaných drog ze strany nabídky lze popsat pomocí následujícího vzorce

$$C = I \cdot P_{st} \cdot \left(\frac{pu_i}{pu_{st}} \right) \quad (1)$$

kde C = hodnota konečné spotřeby drog

I = množství drog určené pro domácí trh

P_{st} = „pouliční“ cena drog

pu_i = čistota drog při dovozu

pu_{st} = čistota drog při konečné spotřebě

Množství drog určené pro domácí (tuzemský) trh I se vypočítá pomocí tohoto vzorce

$$I = S \cdot \left(\frac{1}{sr} - 1 \right) \cdot a \quad (2)$$

kde S = zabavené množství drog (Celní správa ČR, Policie ČR)

sr = míra zabavení

a = míra určená pro domácí (tuzemský) trh

Zdrojem dat o zabaveném množství drog jsou zprávy Generálního ředitelství cel ČR a údaje z policejních statistik a zpráv. Přehled množství zachycených hlavních typů drog v letech 2006 až 2009 můžete vidět v Tabulce 5. Policie ČR také poskytuje údaje o „pouličních“ cenách drog, o míře drog určených pro domácí trh, o míře zabavení, o čistotě dovezených (příp. vyrobených) drog a o čistotě drog při konečné spotřebě, tedy při „pouličním“ prodeji (EUROSTAT, 2005).

Tabulka 5: Množství zachycených hlavních typů drog v letech 2006 - 2009

Droga/rok	2006	2007	2008	2009
Marihuana (g)	108 352	122 124	392 527	171 799
Pervitin (g)	5 249	5 978	3 799	3 599
Heroin (g)	27 877	20 332	46 302	31 257
Rostliny konopí (ks)	2 276	6 992	25 223	33 427
Hašiš (g)	466	387	696	12 499
Extáze (tbl.)	26 259	62 226	16 610	198
Kokain (g)	4 708	37 587	7 631	12 904
LSD (dávk)	1 748	117	246	142

Zdroj: Mravčík et al., 2010, s. 103 - upraveno

Z tabulky je na první pohled patrné, že úspěšnost represivních složek (Celní správa ČR, Policie ČR) se v jednotlivých letech (i výrazně) liší. Například heroinu bylo zachyceno v roce 2006 téměř 28 kilogramů, v roce následujícím bylo zachyceno cca o 8 kilogramů heroinu méně, ale v roce 2008

bylo zachyceno množství více než dvojnásobné oproti roku 2007. V roce 2009 je heroinu zachyceno něco málo přes 31 kilogramů. Jak již bylo zmíněno, tyto výkyvy neznamenaají, že by poptávka po heroinu byla v jednotlivých letech vyšší či nižší a tomu se přizpůsobila i nabídka této drogy. Je zde vidět, jak byli policisté a celníci ve své práci úspěšní. Tato příčina se promítá i do údajů o všech ostatních drogách. Velmi dobře to můžeme vidět například u extáze, kde jsou rozdíly opravdu markantní.

5.2.2 Odhad spotřeby drog ze strany poptávky

Tento odhad vychází z počtu uživatelů drog, z „pouliční“ ceny drog a z průměrné roční spotřeby drog jednoho uživatele. Všechny tyto potřebné ukazatele lze v současnosti odhadnout na základě podložených dat. To je hlavní důvod, proč metoda odhadu spotřeby drog ze strany poptávky je vhodnější než metoda odhadu spotřeby drog ze strany nabídky (Vopravil, 2011).

O počtu uživatelů drog nás informují různá šetření a různé studie. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřadu vlády ČR ve spolupráci s Centrem adiktologie uskutečnilo v roce 2008 Celopopulační studii „Užívání psychotropních látek a postoje k němu v České republice v roce 2008“ (dále jen Celopopulační studie 2008). Z Celopopulační studie 2008 byly vybrány ty údaje o počtu uživatelů drog, které jsou pro konečný odhad spotřeby drog ze strany poptávky důležité. Údaje jsou rozdělené dle pohlaví, věkových skupin (každá skupina je v rozmezí pěti let), frekvence užívání (6 kategorií – 1x za rok, 2-11x za rok, 1-3x měsíčně, 1-2x týdně, 3-4x týdně a 5-7x týdně) a podle regionů v České republice. Společně s touto studií byly využity také informace Českého statistického úřadu o středním stavu obyvatelstva (Vopravil, 2011). Střední stav obyvatelstva je: počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období. Za střední stav obyvatelstva v kalendářním roce je považován počet obyvatel daného území o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku. Střední stav obyvatelstva je používán nejen pro výpočet ukazatelů demografické, ale např. i ekonomické statistiky.“ (ČSÚ, 2010)

**Tabulka 6: Střední stav obyvatelstva podle
pětilekých věkových skupin v roce 2008 (k 1. 7.)**

Věková skupina (v letech)	Střední stav obyvatelstva	
	muži	ženy
15-19	329 067	313 123
20-24	363 689	340 364
25-29	410 785	385 908
30-34	481 285	456 950
35-39	395 569	373 381
40-44	364 169	346 584
45-49	329 019	319 378
50-54	368 444	372 990
55-59	373 369	394 273
60-64	328 281	367 904
Celkem	3 743 677	3 670 855

Zdroj: ČSÚ, Demografická příručka 2009 - upraveno

Tabulka 6 uvádí střední stav obyvatelstva v roce 2008. V úvahu jsou brány všechny osoby starší 15ti let a mladší 65 let. Tabulka je rozdělena podle věku obyvatelstva do deseti skupin. Každá skupina je v rozmezí pěti let.

Jako ukázkou prevalečních odhadů užívání drog v České republice v roce 2008 uvádím Tabulku 7, která popisuje prevalenční odhady užívání u drog konopných. Na stejném principu jsou zpracovány přehledné tabulky i k ostatním nelegálním drogám (pervitin, heroin, LSD...).

Z Tabulky 7 můžeme vyčíst, že konopné drogy v roce 2008 užilo 14,8 % obyvatel České republiky ve věku 15 – 64 let. Mladiství ve věku 15 – 19 let užívali konopné drogy nejvíce (42,4 %) ze všech ostatních věkových skupin. Největší procento (4,9 %) obyvatel u populace ve věku 15 – 64 let užilo konopné drogy za poslední rok pouze jedenkrát. To svědčí o tom, že mnoho lidí s konopnými drogami pouze jednou experimentuje (vyzkouší je pouze jednou) a více je neužívá. Co se genderového zastoupení u užívání konopných drog týká, největší číselné hodnoty v tabulce jsou u mužů (15- 64 let) u frekvence užívání jedenkrát za poslední rok (5,8 %), u žen (15 – 64 let) také u frekvence užívání jedenkrát za poslední rok (4,0 %).

Tabulka 7: Prevalenční odhady uživatelů konopných drog v ČR 2008 (v %)

Věková skupina (v letech)	1x za poslední rok		2-11x za poslední rok		1-3x za měsíc		1-2x za týden		3-4x za týden		5-7x za týden		Celkem
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	
15 – 19	11,7	13,4	5,4	6,5	10,8	8,2	13,3	3,4	6,7	2,2	1,7	1,3	42,4
20 – 24	10,5	8,4	1,6	2,4	12,5	6,0	8,2	3,2	4,3	1,6	4,3	0,8	32,2
25 – 29	9,7	4,7	2,3	1,8	7,7	2,9	7,0	1,8	5,3	1,1	3,0	0,7	24,3
30 – 34	8,3	4,9	1,8	1,2	9,0	2,0	4,0	1,6	1,4	0,4	0,7	0,0	17,9
35 – 39	6,9	2,1	0,5	0,5	2,3	1,5	4,6	2,1	1,4	0,0	0,9	1,0	12,0
40 – 44	1,6	2,9	2,7	1,4	2,7	0,5	1,6	0,5	0,0	1,0	0,0	0,0	7,0
45 – 49	3,7	2,3	2,6	0,0	2,1	0,6	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	5,7
50 – 54	2,9	1,9	2,4	1,4	0,5	0,5	1,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	4,7
55 – 59	1,4	0,9	3,2	0,4	0,0	0,4	0,9	0,0	0,9	0,0	0,5	0,0	2,9
60 – 64	0,0	0,5	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Celkem	5,8	4,0	2,2	1,5	4,9	2,1	3,9	1,2	1,9	0,5	1,1	0,4	14,8
	4,9		1,9		3,5		2,6		1,2		0,7		

Zdroj: Vopravil, 2011, s. 50

Výsledky Celopopulační studie 2008, výzkumu Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti, výsledky Českého statistického úřadu o stavu středního obyvatelstva ČR a údaje získané z policejních statistik využijeme k tomu, abychom stanovili hodnotu konečné spotřeby drog.

Při výpočtu odhadu spotřeby drog na straně poptávky vycházíme ze základní rovnice

$$C = N \cdot Q_a \cdot P_{st} \quad (3)$$

kde C = hodnota konečné spotřeby drog

N = počet uživatelů drog

Q_a = průměrné spotřebované množství drogy na jednoho uživatele/rok

P_{st} = „pouliční“ cena drog

Hodnota spotřeby drog ze strany poptávky se rovná počtu uživatelů drog vynásobeném průměrným spotřebovaným množstvím dané drogy na jednoho uživatele a „pouliční“ cenou drogy (EUROSTAT, 2005).

Počty uživatelů jednotlivých drog se odhadují na základě údajů o středním stavu obyvatelstva a na základě prevalenčních odhadů užití jednotlivých druhů drog (Vopravil, 2010).

Jak již bylo napsáno, odhad spotřeby vybraných drog byl proveden na základě výsledků Celopopulační studie 2008, „která měřila míru prevalence užívání nelegálních drog v ČR, a dále na základě prevalenčních odhadů problémových uživatelů drog¹⁰. Spotřeba byla poté vypočítána tak, že se odhadovaný počet uživatelů vynásobil množstvím spotřebovaných drog během roku podle jejich uživatelských návyků, resp. odpovědí na otázky o frekvenci užívání v posledních 12 měsících u dotazníkové populační studie a publikovaných dat o spotřebě drog problémovými uživateli drog.“ (Mravčík et al., 2010, s. 101)

Konečný údaj o počtu uživatelů u konopných drog je zapsán do tabulky (viz Tabulka 8), která je rozdělena do pětiletých věkových skupin, tak jako tomu bylo i v předcházejících dvou tabulkách.

Z Tabulky 8 je patrné, že v roce 2008 užil konopné drogy více než 1 milion obyvatel České republiky. Z toho více než jedna třetina s konopnými drogami pouze experimentovala a užila je pouze jedenkrát za poslední rok. Na druhou stranu však téměř 25 % osob z celkového počtu uživatelů konopných drog si dopřává těchto drog 1-3krát za měsíc. Denně užívá konopné drogy téměř 54 000 obyvatel České republiky. Nejvíce uživatelů (necelých 25 %) je ve věku 15 až 19 let. To svědčí o velké oblíbenosti drogy mezi mladistvými a mladými lidmi. S přibývajícím věkem a se zvyšující se četností užívání konopných drog počet uživatelů klesá.

---

¹⁰ „Centrum EMCDDA definuje problémové užívání drog jako nitrožilní užívání drog nebo dlouhodobé / pravidelné užívání drog, jako jsou opiáty, kokain a/nebo amfetaminy. Extáze a konopí do této kategorie zařazeny nejsou.“ (EMCDDA, 2010)

Tabulka 8: Odhad počtu uživatelů konopných drog v České republice v roce 2008

Věková skupina (v letech)	1x za poslední rok	2-11x za poslední rok	1-3x za měsíc	1-2x za týden	3-4x za týden	5-7x za týden	Celkem
15 – 19	80 231	38 069	61 293	54 673	28 686	9 533	272 486
20 – 24	66 834	13 819	65 802	40 682	21 051	18 339	226 528
25 – 29	57 820	16 551	42 639	35 721	26 088	15 110	193 929
30 – 34	62 253	14 260	52 725	26 542	8 807	3 475	168 062
35 – 39	35 003	3 738	14 859	25 888	5 469	7 475	92 431
40 – 44	15 983	14 919	11 570	7 612	0	0	50 084
45 – 49	19 486	8 613	8 747	0	0	0	36 846
50 – 54	17 499	14 001	3 497	0	0	0	34 997
55 – 59	8 682	13 804	0	0	0	0	22 486
60 – 64	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	363 791	137 774	261 132	191 118	90 102	53 933	1 097 850

Zdroj: Vopravil, 2010, s. 57

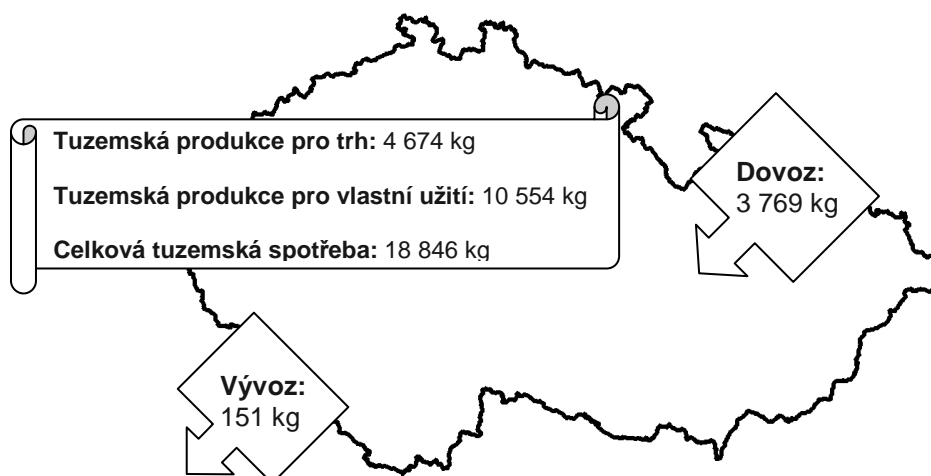
5.2.3 Epidemiologické ukazatele drogového trhu

Epidemiologické ukazatele jsou stěžejní pro určení finančních ukazatelů. Na základě epidemiologických ukazatelů se určuje tuzemská produkce drog pro trh a pro vlastní spotřebu. Pro Českou republiku tuzemská produkce drog znamená produkci konopných drog a pervitinu. Ostatní nelegální návykové látky jako heroin, kokain, LSD, extáze jsou do České republiky dováženy.

Z epidemiologických výzkumů lze také určit, jak jsou na tom drogy v České republice v rámci zahraničního obchodu. Dováží se k nám konopné drogy (ty se u nás i produkují), extáze, LSD, kokain a heroin. Na vývozu drog z České republiky se podílí pouze malá část tuzemské produkce (Vopravil, 2011).

Pro představu uvádím schéma trhu s konopnými drogami v České republice v roce 2008 (stejná schémata jsou vytvořena pro všechny drogy).

Obrázek 1: Trh s konopnými drogami v České republice v roce 2008

Zdroj: Vopravil, 2011, s. 67

Další fakt, který vyplývá z epidemiologických výzkumů je, že drogy (heroin, kokain, pervitin) se různými způsoby ředí. V takovém případě se pak také jedná o tuzemskou produkci. Při tzv. ředění drog dochází následně k tomu, že spotřebované množství drog je i několikanásobně vyšší než množství dovezené příp. vyrobené.

Významné jsou také údaje z drogových záchytů Policie ČR o čistotě drog (jak při dovozu/výrobě, tak při vývozu/spotřebě) (Vopravil, 2011). Údaje o čistotě drog od Policie ČR jsou získávány především z odboru kriminalisticko-technických expertíz krajských ředitelství Policie ČR a z Kriminalistického ústavu Praha (Mravčík et al., 2010). Tyto údaje jsou však zkreslené, „protože počet vzorků, ze kterých je čistota/potence drog určována, může být malý a zároveň jsou při statistickém vyhodnocení směřovány vzorky drog ze záchytů většího objemu drog s vyšší koncentrací účinných látek se vzorky drog z maloobchodní úrovně drogového trhu, jejichž čistota je nižší.“ (Mravčík et al., 2010, s. 104) Tabulka 9 uvádí přehled průměrných čistot vybraných drog v letech 2006 – 2009.

Tabulka 9: Průměrné čistoty drog v letech 2006 - 2009, v %

Typ drogy	2006		2007		2008		2009	
	počet vzorků	průměrná čistota (%)	počet vzorků	průměrná čistota (%)	počet vzorků	průměrná čistota (%)	počet vzorků	průměrná čistota (%)
Marihuana	151	4,5	177	4,7	404	5,5	289	8,1
Hašiš	1	11,0	2	8,1	5	5,2	3	15,9
Extáze	54	22,6	31	27,4	20	17,5	6	3,4
Pervitin	58	52,3	123	66,4	145	64,3	144	68,1
Heroin	35	7,9	31	17,4	47	22,6	57	16,6
Kokain	12	40,2	48	49,1	35	43,5	21	33,1

Zdroj: Mravčík et al., 2010, s. 104

Pozn.: Průměrná čistota tablet extáze je vyjádřena jako průměrné množství MDMA v mg v jedné tabletě obsahující MDMA.

V Tabulce 9 vidíme, že počet vzorků, z kterých se stanovuje průměrná čistota jednotlivých drog, je opravdu nevelký. Vzorků pervitinu ale každým rokem přibývá. Stejně tomu tak je i u heroinu. Nejmenší počty vzorků za všechny čtyři roky jsou zaznamenány v tabulce u hašiše. U extáze počet vzorků v jednotlivých letech postupně klesá. V roce 2006 byla průměrná čistota extáze stanovena z 54 vzorků, v roce 2009 pouze z 6 vzorků.

Na základě epidemiologických údajů, výsledků veškerých výzkumů a studií z oblasti drog a na základě údajů získaných od Policie ČR a dalších institucí je sestavována tabulka odhadu spotřeby drog (viz Tabulka 10).

Drogový trh na určitém území v sobě zahrnuje tuzemskou výrobu, zahraniční obchod (dovoz a vývoz) a spotřebu.

Z Tabulky 10 lze vyčíst, že kromě pervitinu se k nám dovážejí všechny ostatní drogy (konopné drogy, extáze, LSD, kokain a heroin). To znamená, že všechny vyrobený pervitin v České republice je i v České republice spotřebován. Pouze konopné drogy jsou do České republiky dováženy, jsou v ní vyráběny resp. vypěstovány a zároveň je určité procento vyrobených resp. vypěstovaných konopných drog na území České republiky, z republiky vyvezeno.

Tabulka 10: Odhad spotřeby vybraných drog v České republice v roce 2008

Ukazatel	Konopné drogy (kg)	Extáze (tis. ks)	LSD (tis. ks)	Kokain		Pervitin		Heroin	
				množství (kg)	čistota (%)	množství (kg)	čistota (%)	množství (kg)	čistota (%)
Spotřeba drog celkem	18 846	4 715	1 053	957	45	4 436	70-80	1 314	10
- z toho dovoz	3 769	4 715	1 053	547	70	0	0	329	40
- z toho tuzem. výroba	15 228	0	0	0	0	4 226	80	0	0
- z tuzem. výroby vyvezeno	151	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Mravčík et al., 2010, s. 102

5.2.4 Finanční ukazatele drogového trhu

Za předpokladu, že známe všechny potřebné ukazatele, můžeme za pomoci cen drog stanovit ukazatele finanční. Ty je pak možné zahrnout do systému národních účtů (Vopravil, 2010).

Je vhodné rozlišovat ceny na drogovém trhu na velkoobchodní a na maloobchodní. Velkoobchodní a maloobchodní ceny se mohou i výrazně lišit. Velkoobchodní ceny jsou ty ceny, které jsou uplatňovány při obchodování ve velkém množství. Maloobchodní ceny jsou konečné ceny, které platí konečný uživatel. Jedná o tzv. „pouliční“ (kupní) ceny drog, s kterými jsem již pracovala v předcházejících kapitolách (Vopravil, 2011). Velkoobchodní ceny drog bývají platné pro objem množství obchodovaných drog větší než 0,5 kilogramu, naopak maloobchodní ceny jsou ceny stanovené pro objem množství obchodovaných drog menší než 0,5 kilogramu. Samozřejmě zde platí, že hranice mezi maloobchodním a velkoobchodním množstvím se u různých drog liší (Mravčík et al., 2010).

Pro základní představu o cenách drog uvádím Tabulku 11, kde jsou uvedeny průměrné ceny jednotlivých drog a nejčastěji udávané (modus) ceny drog v letech 2006 – 2009. Ceny jsou uvedeny v korunách a jsou zaokrouhleny na desítky.

V průměru je nejdražší drogou na Českém trhu kokain. Jeho levnější obdobou je pervitin, který se právě kvůli nižší ceně u uživatelů stimulancí těší větší oblíbenosti. Finančně velice dostupnou drogou v České republice je

marihuana. její cena je poměrně stálá. V roce 2009 dosáhly průměrné ceny všech drog kromě kokainu nejvyšší korunové hodnoty.

Tabulka 11: Průměrné a nejčastěji udávané (modus) ceny drog v letech 2006-2009 (v Kč)

Typ drogy	2006		2007		2008		2009	
	průměr	modus	průměr	modus	průměr	modus	průměr	modus
Marihuana (g)	190	150	180	100	180	200	210	250
Hašiš (g)	270	200	260	200	240	250	270	300
Extáze (tbl.)	220	150	210	100	220	200	220	250
Pervitin (g)	1 060	1 000	1 130	1 000	1 130	1 000	1 290	1 000
Heroin (g)	1 090	800	1 100	1 000	1 080	1 000	1 280	1 000
Kokain (g)	2 220	2 000	2 060	2 000	2 000	2 000	1 920	2 500
LSD (dávka)	160	150	180	200	180	100	200	200

Zdroj: Mravčík et al., 2010

Velkoobchodními cenami se oceňují dovoz a výroba drog (při obchodování ve velkém). Z dovážených drog se to týká heroinu, kokainu, extáze, LSD a konopných drog. Maloobchodními cenami se oceňuje „pouliční“ prodej konečnému uživateli a vývoz drog za hranice České republiky. Rozdíl mezi velkoobchodními a maloobchodními cenami se nazývá obchodní marže (rozpětí). Obchodní marže je konkrétně v případě drogového trhu nezdaněný zisk drogových dealerů (Vopravil, 2010).

Nejdůležitějšími ukazateli systému národních účtů jsou produkce, dovoz, obchodní marže, mezispotřeba, konečná spotřeba domácností a vývoz. Díky těmto finančním ukazatelům se konečně propracujeme k přidané hodnotě (Vopravil, 2011).

Při výpočtu přidané hodnoty se postupuje podle následujícího vzorce

$$\text{přidaná hodnota} = \text{produkce} + \text{obchodní marže} - \text{mezi-spotřeba} \quad (4)$$

6 LEGISLATIVA VERSUS OBCHOD, VÝROBA A SPOTŘEBA DROG

Drogová problematika je celospolečenský jev, který je upraven i ve státní legislativě. V každém státě je k tomuto problému přistupováno jinak, a proto se i zákony konkrétních zemí liší. V České republice jsou nedovolený obchod, výroba a spotřeba drog zakotveny v zákoně č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. K poslední novelizaci tohoto zákona došlo v roce 2009 a následně k 1. lednu 2010 tento zákon nabyl účinnosti.

Drogové trestné činy jsou v trestním zákoníku upraveny v Hlavě VII (trestné činy obecně nebezpečné), Dílu 1 (trestné činy obecně ohrožující) zvláštní části, konkrétně v ustanoveních § 283 – § 287. Obsahem těchto paragrafů je pět drogových trestných činů: § 283 – Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy; § 284 – Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu; § 285 – Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku; § 286 – Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu; § 287 – Šíření toxikomanie (NMS, 2010).

Nejvýznamnějším paragrafem pro naše účely je § 283. Odstavec jedna toho paragrafu říká: „Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.“ (Trestní zákoník)

Od 1. května 2009 byl omezen výdej léků s obsahem pseudoefedrinu (Modafen, Paralen Plus, Nurofen StopGrip, Panadol Plus Grip...) v lékárnách. Léky obsahující pseudoefedrin slouží jako hlavní prekursor pro výrobu pervitinu. Tento zásah do výdeje těchto léků vedl ke snížení prodeje těchto léků v České republice (viz Tabulka 12). Nicméně na druhou stranu byl zaznamenán zvýšený nezákonný dovoz těchto léků především z Polska (Mravčík et al., 2010).

Tabulka 12: Záchyty prekursorů pervitinu v letech 2007-2009

Zachyceno	2007	2008	2009
Modafen ® (tbl.)	3 480	7 876	840
Paralen ® Plus	---	---	1 440
Nurofen ® StopGrip (tbl.)	11 948	21 785	876
Panadol ® Plus Grip (tbl.)	72	17 021	1 224

Zdroj: Mravčík et al., 2010, s. 102

7 DROGOVÝ TRH V SYSTÉMU NÁRODNÍCH ÚČTŮ ČESKÉ REPUBLIKY

„Podle konvence jsou všechny členské země EU povinny obchodování s drogami zahrnovat do národních účtů, resp. do výpočtu HDP a HND. Do národních účtů za Českou republiku však tato součást nelegální ekonomiky (N2) nebyla dosud zahrnována.“ (ČSÚ, 2011)

V roce 2011 by měla vyvrcholit mimořádná revize, v rámci které byla provedena kvantifikace současné drogové scény i jejího vývoje za celé revidované období. Odhad drogového trhu se bude týkat celé bilance, tj. dovozu, produkce, vč. obchodního rozpětí (marže), mezispotřeby, přidané hodnoty, konečné spotřeby i vývozu. Cílem této revize je také rozlišit výrobu drog pro trh a výrobu drog pro vlastní konečné užití (ČSÚ, 2011).

Standardní klasifikace produkce používaná v národním účetnictví České republiky zatím neobsahuje položku „Narkotika“. (Vopravil, 2010) „V případě zaúčtování drog by se daly využít oddíly Potravinářské výrobky (15) nebo Léčiva, chemické a rostlinné produkty pro lékařské účely (24.4). V odvětvové klasifikaci činností by se dal využít oddíl Rostlinná výroba (01.1) pro marihuanu, oddíl Výroba léčiv (24.4) pro pervitin a sekce Obchod (G) pro obchodování s drogami.“ (Vopravil, 2010, s. 82)

7.1 Produkce (Output; P.1)

Definice 3.129 dle ESA95: „Produkce se skládá z produktů vytvořených během účetního období.“ (EUROSTAT, 1995, s. 59) Položka produkce má v systému národních účtů kód P.1 (EUROSTAT, 1995).

Produkce je společensky organizovaná činnost spočívající v tvorbě zboží a služeb, které jsou směňovány na trhu anebo jsou vytvořeny na základě výrobních faktorů, jež se na trhu běžně směňují (Hronová a kol., 2009).

Z nelegálních drog se na území České republiky pěstuje marihuana a vyrábí se zde pervitin. Tyto drogy jsou určeny nejen pro trh, ale i pro vlastní finální užití. Do produkce lze zahrnout i tzv. „ředění“ dovezených drog, jako jsou kokain a heroin (Vopravil, 2010).

Tabulka 13: Celková hodnota tuzemské produkce nelegálních drog v České republice v roce 2008 (mil. Kč)

Typ drogy	Hodnota produkce (mil. Kč)
Marihuana	2 513
Pervitin	3 386
Kokain (zředěný)	615
Heroin (zředěný)	788
Celková hodnota tuzemské produkce	7 303

Zdroj: Vopravil, 2010, s. 83 – upraveno do tabulky

V České republice se v roce 2008 vypěstovalo 15,2 kilogramů marihuany v hodnotě 2 513 mil. Kč. Hodnota vyrobeného pervitinu dosáhla částky 3 386 mil. Kč. Celková hodnota tuzemské produkce, která zahrnuje i naředěný kokain a heroin, dosáhla v roce 2008 hodnoty 7 303 mil. Kč.

V ESA jsou rozlišovány tři typy produkce: tržní produkce (P.11), produkce pro vlastní konečné užití (P.12), ostatní netržní produkce (P.13) (EUROSTAT, 1995).

7.1.1 Tržní produkce (P.11)

Definice 3.17 dle ESA95: Tržní produkce se skládá z produkce, která se dodává na trh nebo je k dodávce pro trh určena. Položka tržní produkce má v systému národních účtů kód P.11 (EUROSTAT, 1995).

Za tržní produkci se považuje produkce, která prochází trhem nebo je určena pro trh. Tržní produkce je vždy oceněna v tržních cenách (v našem případě v cenách „pouličních“) (Hronová a kol., 2009).

Z uvedené definice vyplývá, že se jedná o produkty prodané za ekonomicky významné ceny. Produkce marihuany, pervitinu a ředění kokainu a heroinu jsou v České republice považovány za tržní tuzemskou produkci.

Produkce marihuany v České republice roce 2008 pro nelegální trh s marihuanou v České republice a na vývoz z České republiky byla 4 674 kg. Po ocenění tohoto množství dosahuje tuzemská tržní produkce marihuany hodnoty 561 mil. Kč. Hodnota vyrobeného pervitinu pro účely nelegálního trhu

byla 1 834 mil. Kč, ředěného kokainu 615 mil. Kč a heroinu 788 mil Kč. Tedy celková tržní hodnota produkce nelegálních drog v České republice pro rok 2008 byla 3 798 mil. Kč (Vopravil, 2010, s. 84).

7.1.2 Produkce pro vlastní konečné užití (P.12)

Definice 3.20 dle ESA95: Produkce vyrobená pro vlastní konečné užití zahrnuje výrobky a služby, které si ponechá výrobce pro svou konečnou spotřebu. „Produkty ponechané pro vlastní konečnou spotřebu mohou být vyprodukovány pouze v sektoru domácností.“ (EUROSTAT, 1995, s. 60) Položka produkce pro vlastní konečné užití má v systému národních účtů kód P.12 (EUROSTAT, 1995).

V České republice se produkce pro vlastní konečné užití týká marihuany a pervitinu. Výrobci těchto drog si často alespoň část vyrobené (příp. vypěstované) drogy ponechávají pro svou vlastní spotřebu. V této souvislosti se v České republice v roce 2008 vyprodukovalo pro vlastní užití 10,5 tuny marihuany, jejíž hodnota je po ocenění 1 952 mil. Kč. Výrobci pervitinu si pro vlastní užití vyrobili v přepočtu za 1 552 mil. Kč drogy. Celková produkce vyrobená pro vlastní konečné užití byla tedy v roce 2008 v České republice 3 505 mil. Kč (Vopravil, 2010, s. 84).

7.2 Dovoz zboží a služeb (Imports of goods and services; P.7)

Definice 3.129 dle ESA95: Dovoz zboží zahrnuje transakce se zbožím (nákupy) od nerezidentů rezidentům. Položka dovoz má v systému národních účtů kód P.7 (EUROSTAT, 1995).

Dovoz zboží zahrnuje hodnotu zboží nového nebo existujícího, které za úplatu nebo zdarma vstupuje na ekonomické území od nerezidentů. Do dovozu je také započítávána hodnota zboží spotřebovaného rezidenty v zahraničí při soukromých cestách. Do dovozu zboží kromě standardní výměny patří i dovoz pašovaného zboží (Hronová a kol., 2009).

Pro český drogový trh se tedy předpokládá, že dovážené nelegální drogy, mezi něž spadají drogy konopné, extáze, heroin, kokain a LSD, pašují nerezidenti a prodávají je rezidentům (tuzemským překupníkům) (Vopravil, 2010).

Tabulka 14: Hodnota dovezených vybraných nelegálních drog v roce 2008

Droga	Dovezeno	Velkoobchodní cena (g příp. ks/Kč)	Hodnota dovezených drog (mil. Kč)
Konopné drogy	3 800 kg	120	452
Extáze	4,7 mil. ks	105	495
Heroin	329 kg	800	263
Kokain	547 kg	1 500	820
LSD	1 mil. ks	150	158
Celková hodnota dovezených drog (mil. Kč)			2 188

Zdroj: Vopravil, 2010, s. 84 – upraveno do tabulky

7.3 Obchodní marže neboli obchodní rozpětí

Definice 3.60 dle ESA95: Obchodní rozpětí je rozdíl mezi skutečnou cenou realizovanou u zboží, které bylo nakoupeno za účelem prodeje a cenou, kterou by musel zaplatit prodejce, aby prodané zboží nahradil v okamžiku, kdy bylo prodáno nebo jiným způsobem ubylo (EUROSTAT, 1995).

Co se drogového trhu týče, jedná se o rozdíl mezi cenou velkoobchodní a maloobchodní (tržní, „pouliční“). Obchodní marže je v případě drogového trhu vlastně nezdaněný zisk drogových dealerů. Obchodní marže činila v České republice v roce 2008 u konopných drog 549 mil. Kč, u pervitinu 611 mil. Kč, u extáze 448 mil. Kč, u LSD 53 mil. Kč, u kokainu 430 mil. Kč a u heroinu 263 mil. Kč. Celková obchodní marže trhu s nelegálními drogami, tedy částka zisku drogových dealerů, v roce 2008 v České republice činila 2 354 mil. Kč (Vopravil, 2010, s. 85).

7.4 Mezispotřeba (Intermediate consumption; P.2)

Definice 3.69 dle ESA95: Mezispotřeba se skládá z hodnoty výrobků a služeb spotřebovaných jako vstupy do výrobního procesu. Výrobky a služby mohou být ve výrobním procesu buď přeměněny, nebo spotřebovány. Položka mezispotřeba má v systému národních účtů kód P.2 (EUROSTAT, 1995).

Mezispotřeba představuje hodnotu statků spotřebovaných během sledovaného období ve výrobním procesu. Předměty zahrnuté do mezispotřeby

zcela zmizí ve výrobním procesu (buď se včlení do produktů vyššího stupně zpracováním, nebo jejich zničením) (Hronová a kol., 2009).

V rámci České republiky se jedná o náklady na výrobu marihuany a pervitinu (viz Tabulka 15) (Vopravil, 2010).

Tabulka 15: Náklady na výrobu drog v ČR v roce 2008

	Náklady na výrobu 1 gramu (Kč)	Vyrobena (kg)	Celkové náklady na výrobu (mil. Kč)
Marihuana („indoor“)	60	15 228	508
Pervitin	285,7	3 998	1 142
Celkové náklady na výrobu drog v ČR (mil. Kč)			1 650

Zdroj: Vopravil, 2010, s. 85-86

Celkové náklady na výrobu drog v České republice v roce 2008 byly 1 650 mil. Kč. Z toho více než dvě třetiny (1 142 mil. Kč) nákladů na výrobu drog připadají na pervitin a necelá jedna třetina (508 mil. Kč) z celkové částky připadá na marihuanu.

7.5 Výdaje na konečnou spotřebu (Final consumption;P.3)

Definice 3.75 dle ESA95: Výdaje na konečnou spotřebu se skládají z výdajů vynaložených rezidenty na výrobky a služby, které jsou určeny pro přímé uspokojení individuálních potřeb nebo přání. Výdaje na konečnou spotřebu mohou být realizovány v tuzemsku nebo v zahraničí. Položka výdaje na konečnou spotřebu má v systému národních účtů kód P.3 (EUROSTAT, 1995).

Konečná spotřeba představuje hodnotu zboží použitého pro přímé uspokojení lidských potřeb, ať jsou tyto potřeby individuální, individualizovatelné nebo kolektivní. Subjekty konečné spotřeby jsou pouze domácnosti, neziskové instituce sloužící domácnostem a vládní instituce (Hronová a kol., 2009). Konečnou spotřebu domácností můžeme rozdělit na výdaje na konečnou spotřebu domácností a na tzv. „samozásobení“ (Vopravil, 2010).

V České republice bylo v roce 2008 spotřebováno za 3 487 mil. Kč konopných drog. Z této částky bylo na nákup konopných drog vynaloženo 1 534 mil. Kč a zbylý 1 952 mil. Kč vynaložili uživatelé na vlastní vypěstování

konopných drog. Pervitin stál české uživatele 2 329 mil. Kč a další 1 552 mil. Kč byla hodnota pervitinu pro vlastní konečné užití. To znamená, že pervitinu v České republice za rok 2008 bylo spotřebováno za 3 881 mil. Kč. Za extázi bylo zapláceno 943 mil. Kč a za LSD 211 mil. Kč. Uživatele kokainu stála tato droga 1 865 mil. Kč. Poslední drogou je heroin, za který bylo uživateli heroinu vydáno 1 314 mil. Kč. Po sečtení všech výdajů na spotřebu všech drog se dostáváme na částku 11,7 mld. Kč, která byla v roce 2008 v České republice na nelegální drogy vynaložena. Z toho pro vlastní konečnou spotřebu si uživatelé sami vyrobili drog za 3,5 mld. Kč (Vopravil, 2010, s. 86-87).

7.6 Vývoz zboží a služeb (Exports of goods and services; P.6)

Definice 3.128 dle ESA95: Vývoz zboží a služeb zahrnuje transakce se zbožím a službami (prodeje) od rezidentů nerezidentům. Položka vývoz zboží a služeb má v systému národních účtů kód P.6 (EUROSTAT, 1995).

Vývoz zboží zahrnuje zboží nové nebo existující, které za úplatu nebo zdarma opouští ekonomické území směrem do zahraničí. Do vývozu je rovněž započítávána hodnota zboží spotřebovaného nerezidenty na ekonomickém území při soukromých cestách. Do vývozu zboží kromě standardní výměny patří i vývoz pašovaného zboží (Hronová a kol., 2009).

Jelikož se v České republice vyrábí pouze marihuana a pervitin, znamená to tedy, že vývoz se týká jen těchto drog. Hodnota vyvezené marihuany činila cca 28 mil. Kč a hodnota vyvezeného pervitinu cca 116 mil. Kč. Tudiž celková hodnota vyvezených drog z České republiky v roce 2008 činila 144 mil. Kč (Vopravil, 2010, s. 87).

V tomto modelu drogového trhu není uvažováno o tzv. re-exportu. Re-export by v tomto případě znamenal drogy dovezené na naše území za účelem dalšího vývozu (Vopravil, 2010). Tímto způsobem je k tomuto modelu drogového trhu přistupováno na základě definice 1.133d dle ESA95. Tato definice říká, že vývoz zboží nastává tehdy, když dochází ke změně vlastnictví zboží mezi rezidenty a nerezidenty. Avšak existují čtyři případy, ve kterých je princip změny vlastnictví při zachycení vývozu zboží modifikován. Jeden z těchto případů popisuje reexportní služby: do vývozu se nezahrnují takové případy, kdy velkoobchodníci nebo zprostředkovatelé provedou nákup od nerezidentů a ve stejném účetním období to opět prodají

nerezidentům. Obdobného postupu se používá při obchodování prováděné nerezidenty (EUROSTAT, 1995).

7.7 Přidaná hodnota (Value added; B.1g)

Přidaná hodnota je zůstatkem účtu výroby. Hrubá přidaná hodnota je rozdíl mezi produkcí a mezipotřebou. Přidaná hodnota vytvořená v každé výrobní jednotce vyjadřuje přínos každé takové jednotky do hodnoty nově vytvořené v národním hospodářství za sledované období, tedy do hrubého domácího produktu (Hronová a kol., 2009).

Přidaná hodnota drogového trhu je odhadována podle vzorce (4):

$$\text{přidaná hodnota} = \text{produkce} + \text{obchodní marže} - \text{mezipotřeba}$$

Obchodní marže je do tohoto vzorce zahrnován z toho důvodu, že se vlastně jedná o produkci obchodníků (Vopravil, 2010).

Tabulka 16: Drogový trh v systému národních účtů pro rok 2008 (v mil. Kč)

	Produktce	P.1	Dovoz	P.7	Obchodní marže	Dodávky celkem	Mezipotřeba	P.2	Konečná spotřeba domácností	Vývoz	P.6	Konečné užití celkem
Konopné drogy	2 513		452	549	3 514	508		3 487	28			3 514
Pervitin	3 386			611	3 998	1 142		3 881	116			3 998
Extáze			495	448	943			943				943
LSD			158	53	211			211				211
Kokain	615		820	430	1 865			1 865				1 865
Heroin	788		263	263	1 314			1 314				1 314
Celkem	7 303		2 188	2 345	11 845	1 650		11 701				11 845
Hrubá přidaná hodnota	8 007											

Zdroj: Vopravil, 2010, s. 88

7.8 Hrubý domácí produkt a drogový trh

V roce 2008 v České republice dosáhla hodnota HDP 3 688 994 mil. Kč. Podíl hodnoty drogového trhu by tedy na HDP činil 0,22 % (Vopravil, 2010, s. 88).

8 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo na základě nejnovějších dostupných informací týkajících se problematiky výroby, obchodu a spotřeby drog v systému národních účtů České republiky vytvořit přehledný materiál, který by drogový problém přiblížil z makroekonomického hlediska tak, jak jej pro Českou republiku zachycuje systém národních účtů.

Domnívám se, že stanovený cíl se mi podařilo naplnit. Snažila jsem se získat nejnovější dostupné informace a ty pak v práci využít. I z tohoto důvodu jsem se zúčastnila odborného semináře na téma Odhady nelegální ekonomiky v národních účtech ČR na půdě Českého statistického úřadu. Seminář byl určen pouze odborníkům a expertům na danou problematiku a díky tomuto semináři jsem se dostala k nejaktuálnějším informacím, které byly prezentovány předními odborníky v oblasti drogové problematiky a statistiky. Zároveň jsem se snažila zpracovat získané údaje a znalosti tak, aby byly pochopitelné co nejširšímu počtu čtenářů.

Při zpracovávání bakalářské práce jsem použila několik metod práce. Metoda heuristická pro mě byla celkově náročná, jelikož bylo poměrně obtížné najít k tématu mé bakalářské práce opravdu nejaktuálnější literaturu a vyhledat datové údaje z nejrůznějších výzkumů, studií, ale i ze statistik atd. V podstatě jsem zástupcem laické veřejnosti, který nemá možnost dostat se například k policejním statistikám aj. Tudíž jsem v některých případech musela vycházet ze sekundárních dat. Vlastní překlady zahraniční literatury a poznatků jsou nedílnou součástí této práce. Metoda komparace, kterou jsem používala při srovnávání údajů o ekonomických aspektech drogového problému v národních účtech, mi nedělala velké problémy.

V první kapitole bakalářské práce vysvětluji pojem stínová ekonomika a odlišuji ho od pojmu ekonomika nelegální. V druhé kapitole jsem vytvořila stručný přehled nejužívanějších zástupců drog pro Českou republiku a to proto, že se i v kapitolách zaměřených na systém národních účtů ČR s těmito drogami setkáváme. Přiblížení jednotlivých drog čtenáři považuji za důležitou součást práce, která přispěje k pochopení této problematiky jako celku. V další kapitole jsem se zabývala nelegální ekonomikou coby součástí národních účtů a následně jsem se dostala až k metodice odhadu drogového trhu pro systém

národních účtů ČR. Úplný závěr této práce jsem věnovala začlenění drogového trhu do systému národních účtů České republiky.

Do drogového trhu České republiky spadá několik drog (konopné drogy, pervitin, kokain, heroin, LSD, extáze). Pro ilustraci textu doplňuji svou práci tabulkami. Jedná-li se o tabulku zaměřenou na jeden konkrétní druh drogy, je tato tabulka vytvořena pro drogy konopné. Jako zástupkyni za všechny drogy jsem si drogy konopné vybrala z toho důvodu, že se jedná o návykovou látku téměř každému známou a jejíž užívání je v současné době velice rozšířené a to nejen mezi mladými lidmi.

Číselné údaje a výsledky statistik jsou nejčastěji uváděny k roku 2008. Příčinou tohoto „zpoždění“ je, že i výsledky veškerých studií a šetření jsou zveřejňovány s určitým časovým odstupem. V závislosti na tomto faktu se i má práce odvíjí především od tohoto roku.

Jak již bylo výše uvedeno národní hospodářství je živý organismus, který se neustále mění. Stejně tak se mění i drogová scéna na území České republiky. Tudíž se národní účty ČR budou muset neustále přizpůsobovat změnám v nabídce a poptávce na drogovém trhu, což bude mít s největší pravděpodobností za následek další revize. Tyto následující revize však nebudou tak zásadního rázu jako revize v letošním roce.

Tato bakalářská práce může být využita v praxi při vyučování předmětu makroekonomie, dále může být využita pro potřeby studentů ekonomických oborů, ale i oborů sociální práce, pro laickou veřejnost, která chce mít o této problematice povědomí, a také pro studenty, kteří by toto téma chtěli dále rozvíjet ve svých vlastních pracích.

9 SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
ESA95	Evropský systém účtů 1995
EU	Evropská unie
GŘC	Generální ředitelství cel
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní produkt
KSD	Konečná spotřeba domácností
mCPP	1-(3-chlorfenyl)piperazin (látka obsažená v tabletách extáze)
MDMA	3,4-methylen-dioxy-methamfetamin (látka obsažená v tabletách extáze)
NMS	Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti
NPC	Národní protidrogová centrála
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
SNA93	Systém národních účtů OSN1993
THC	delta-9- tetrahydrocannabinol (účinná látka konopných drog)

10 SEZNAM TABULEK

TABULKA LSD 1: SEZNAM VYBRANÝCH ZEMÍ EU A PODÍL	10
TABULKA 2: ODHAD VYBRANÝCH NELEGÁLNÍCH ČINNOSTÍ V ČESKÉ REPUBLICCE PRO ROK 2002 (V MIL. KČ).....	20
TABULKA 3: ILUSTRACE PROPOČTU - ALKOHOL	26
TABULKA 4: ILUSTRACE PROPOČTU - TABÁK	28
TABULKA 5: MNOŽSTVÍ ZACHYCENÝCH HLAVNÍCH TYPŮ DROG V LETECH 2006-2009	30
TABULKA 6: STŘEDNÍ STAV OBYVATELSTVA PODLE.....	32
TABULKA 7: PREVALENČNÍ ODHADY UŽIVATELŮ KONOPNÝCH DROG V ČR 2008 (V %)	33
TABULKA 8: ODHAD POČTU UŽIVATELŮ KONOPNÝCH DROG V ČESKÉ REPUBLICCE V ROCE 2008	35
TABULKA 9: PRŮMĚRNÉ ČISTOTY DROG V LETECH 2006 - 2009, V %	37
TABULKA 10: ODHAD SPOTŘEBY VYBRANÝCH DROG V ČESKÉ REPUBLICCE V ROCE 2008.....	38
TABULKA 11: PRŮMĚRNÉ A NEJČASTĚJI UDÁVANÉ (MODUS) CENY DROG V LETECH 2006-2009 (V KČ).....	39
TABULKA 12: ZÁCHYTY PREKURSORŮ PERVITINU V LETECH 2007-2009	41
TABULKA 13: CELKOVÁ HODNOTA TUZEMSKÉ PRODUKCE	43
TABULKA 14: HODNOTA DOVEZENÝCH VYBRANÝCH NELEGÁLNÍCH DROG V ROCE 2008.....	45
TABULKA 15: NÁKLADY NA VÝROBU DROG V ČR V ROCE 2008	46
TABULKA 16: DROGOVÝ TRH V SYSTÉMU NÁRODNÍCH ÚČTŮ PRO ROK 2008 (V MIL. KČ).....	48

11 SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1: TRH S KONOPNÝMI DROGAMI V ČESKÉ REPUBLICE V ROCE 2008.....	36
---	----

12 KLÍČOVÁ SLOVA

drogy

drogový trh

ekonomika

makroekonomika

národní účty

národní účetnictví

nelegální ekonomika

stínová ekonomika

13 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) ANDERSON, Peter; BAUMBERG, Ben. *Alkohol v Evropě. Zpráva pro Evropskou unii – souhrn* [online]. 2006. [cit. 2011 – 04 – 12] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/health-eu/doc/alcoholineu_sum_cz_en.pdf>.
- 2) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografická příručka 2009: 1-11 Obyvatelstvo podle pětiletých věkových skupin v letech 1920 - 2009 (stav k 1. 7.)* [online]. Aktualizováno 3. 3. 2011. [cit. 2011 – 04 – 13]. Dostupný z: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4032-10>>.
- 3) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Gross National Income Inventory. Czech republic.* [online]. 2002. [cit. 2011 – 03 – 22]. Dostupný z: <http://apl.czso.cz/nufile/GNI_CZ_en.pdf>.
- 4) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mimořádné revize národních účtů 2011 a 2014. Obchod s drogami (N2)* [online]. c2011. [cit. 2011 – 04 – 16]. Dostupný z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.avizo_revize?id=DROGY>.
- 5) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet obyvatel* [online]. Aktualizováno 2. 7. 2010. [cit. 2011 – 04 – 13]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pocet_obyvatel_m>.
- 6) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zdroje, metody a výpočty hrubého domácího produktu 1998.* Zpracoval Odbor ročních národních účtů. Praha: Český statistický úřad, 2001. 136 s. ISBN 80-7223-435-8.
- 7) ECHAUDEMAISONNE, Claude-Daniele a kol. *Slovník ekonomie a sociálních věd.* 1. vydání. Praha: EWA, 1995. 419 s. ISBN 80-85764-13-X
- 8) EUROSTAT. *Evropský systém účtů. ESA 1995.* [online]. [cit. 2011 – 03 – 05]. Dostupný z: <http://apl.czso.cz/nufile/ESA95_cz.pdf>.

- 9) EUROSTAT. *Eurostat's Tabular Approach to Exhaustiveness: Guidelines* [online]. 2005. [cit. 2011 – 04 – 12]. ESCAP. Reference Materials. c2011. Dostupný z: <<http://www.unescap.org/stat/isie/reference-materials/National-Accounts/Eurostat-Guidelines-Tabular-Approach.pdf>>.
- 10) EVROPSKÉ MONITOROVACÍ CENTRUM PRO DROGY A DROGOVOU ZÁVISLOST (EMCDDA). *Přehled jednotlivých zemí: Česká republika* [online]. [cit. 2011 – 04 – 17]. Aktualizováno 10. 12. 2010. Dostupný z: <<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index114194CS.html>>.
- 11) GREGORY, R. Paul, STUART, C. Robert. *Comparative economic systems*. 4. vydání. Boston: Houghton Mifflin Company, 1992. 528 s. ISBN 0-395-47281-4.
- 12) HRONOVÁ, Stanislava; FISCHER, Jakub; HINDLS, Richard; SIXTA, Jaroslav. *Národní účetnictví. Nástroj popisu globální ekonomiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 326 s. ISBN 978-80-7400-153-6.
- 13) JUREČKA, Václav; JÁNOŠÍKOVÁ, Ivana. *Makroekonomie: základní kurs*. 1. vydání. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2004. 299 s. ISBN 80-248-0530-8 .
- 14) KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti I – mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.
- 15) Kolektiv autorů sdružení SANANIM. *Drogy: otázky a odpovědi: příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2.
- 16) KOVÁŘOVÁ, Alena. *Agregátní nabídka, agregátní poptávka a makroekonomická rovnováha v systému národních účtů České republiky (nástin problému): bakalářská práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta pedagogická, 2008. 43 s. Vedoucí bakalářské práce Pavel Hejtmán.

17) MRAVČÍK, Viktor; PEŠEK, Roman; HORÁKOVÁ, Michaela; NEČAS, Vlastimil; ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina; ŠŤASTNÁ, Lenka; ŠKRDLANTOVÁ, Eva; KIŠŠOVÁ, Lucia; BĚLÁČKOVÁ, Vendula; FIDESOVÁ, Hana; NECHANSKÁ, Blanka; VOPRAVIL, Jiří; KALINA, Kamil; GABRHELÍK, Roman; ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2009 [Annual Report on Drug Situation 2009 – Czech Republic]*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. 156 s. ISBN 978-80-7440-034-6.

18) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Zaostřeno na drogy 1/2010: Nový trestní zákoník. Změny v postihu (nejen) drogové kriminality* [online]. 2010, roč. 8, č. 1. [cit. 2011 – 04 – 02]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. Dostupný z: <http://txt.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/zaostreno_na_drogy_2010_01>. ISSN 1214 -1089.

19) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Halucinogeny - podrobně* [online]. c2003-2006a. Úřad vlády České republiky. Publikováno 3. 8. 2010 [cit. 2011 – 04 – 15]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/halucinogeny/halucinogeny_podrobne>.

20) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Ilegální drogy* [online]. c2003-2006b. Úřad vlády České republiky. [cit. 2011 – 04 – 15]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy>.

21) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Kokainové drogy* [online]. c2003-2006c. Úřad vlády České republiky. Aktualizováno: 4. 10. 2005 [cit. 2011 – 04 – 15]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/kokainove_drogy>.

22) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Konopné drogy - podrobně* [online]. c2003-2006d. Úřad vlády České republiky. Aktualizováno: 6. 1. 2009 [cit. 2011 – 04 – 15]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/konopne_drogy/konopne_drogy_podrobn_e>.

23) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Opiáty* [online]. c2003-2006e. Úřad vlády České republiky. [cit. 2011 – 04 – 15]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/opiaty>.

24) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Pervitin (Metamfetamin)* [online]. c2003-2006f. Úřad vlády České republiky. Aktualizováno: 4. 10. 2005 [cit. 2011 – 04 – 15]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/pervitin_metamfetamin>.

25) NÁRODNÍ MONITOROVACÍ STŘEDISKO PRO DROGY A DROGOVÉ ZÁVISLOSTI. *Psychotropní látka* [online]. c2003-2006g. Úřad vlády České republiky. Publikováno: 7. 12. 2009 [cit. 2011 – 04 – 17]. Dostupný z: <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu/p/psychotropni_latka>.

26) OECD. *Measuring the Non-Observed Economy: A Handbook* [online]. c2002. France. [cit. 2011 – 04 – 11]. Dostupný z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/9/20/1963116.pdf>>. ISBN 92-64-19745-1.

27) SIXTA, Jaroslav; MUSIL, Petr; HALUZA, Emil; VONDRÁČKOVÁ, Veronika. *Pašování a nelegální výroba některých produktů*. Odborný seminář ČSÚ - Odhady nelegální ekonomiky v národních účtech ČR. Prezentováno v Praze na ČSÚ dne 1. 4. 2011.

- 28) SCHNEIDER, Friedrich; KLINGLMAIR, Robert. *Shadow Economies Around the World: What Do We Know?* [online]. 2004. [cit. 2010 – 12 – 15]. Linz: Center for Economic Studies & Ifo Institute for Economic Research CESifo. Working Paper No. 1167. Dostupný z: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=518526>.
- 29) VOPRAVIL, Jiří. *Odhady nelegální ekonomiky pro účely národních účtů. Drogový trh, prostituce*. Odborný seminář ČSÚ - Odhady nelegální ekonomiky v národních účtech ČR. Prezentováno v Praze na ČSÚ dne 1. 4. 2011.
- 30) VOPRAVIL, Jiří. *Odhad drogového trhu jako součásti nelegální ekonomiky: disertační práce*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta informatiky a statistiky, 2010. 103 s. Vedoucí disertační práce Stanislava Hronová.
- 31) ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 95 s. 2003 ISBN 80-244-0709-4.
- 32) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník